

Informe INSOCAT **per a la millora de l'acció social**

**Indicadors socials
a Catalunya en relació
al context estatal i europeu**

Núm. 11 | MIGRACIONS I VULNERABILITAT

Amb la col·laboració de Georgina Marín Nogueras, investigadora social

Gener 2020
www.acciosocial.org

ECAS és una federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social que treballen de manera prioritària amb col·lectius en situació o risc d'exclusió social. L'atenció directa que presten les organitzacions membres d'ECAS i la tasca de la pròpia federació per vertebrar el sector es fonamenten en la lluita per la igualtat d'oportunitats per a tota la població, així com en la voluntat de transformar la societat per fer-la més justa i equitativa. El nostre objectiu és sumar esforços i vehicular-los per afavorir la inclusió, fer efectius els drets de les persones, promoure la plena ciutadania i contribuir al benestar de tota la població mitjançant la construcció d'una societat basada en el compromís i la corresponsabilitat, amb una cohesió social sòlida i duradora de la qual tots siguem partícips.

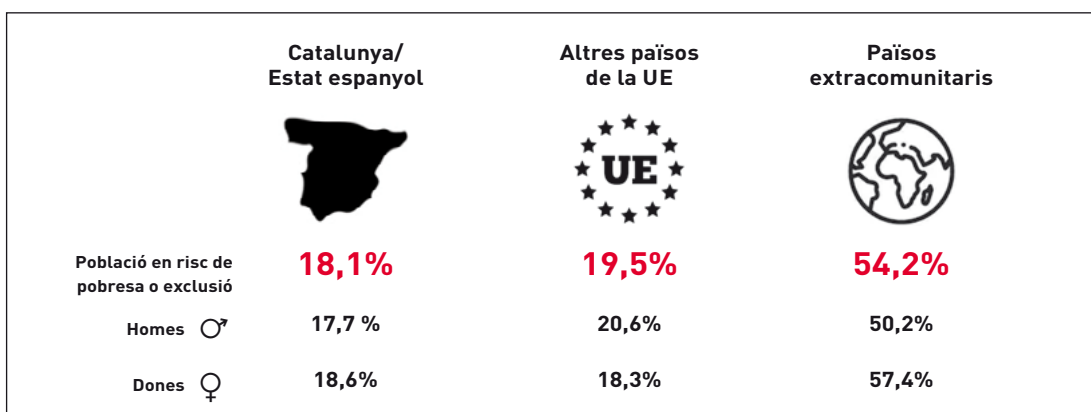
RESUM EXECUTIU	3
METODOLOGIA	12
1. DEMOGRAFIA	14
1.1. Origen i nacionalitat	14
1.2. Saldo migratori	22
2. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL	24
2.1. Taxa de risc de pobresa	24
2.2. Taxa AROPE (taxa de risc de pobresa o exclusió social)	27
3. TREBALL I ATUR	31
3.1. Evolució recent de l'ocupació i de l'atur	31
3.2. Atur de llarga durada	35
3.3. Pobresa en el treball i condicions laborals	36
4. INGRESSOS I DESPESES	39
4.1. Desigualtat d'ingressos: treball i renda de les llars	39
4.2. Despesa en béns de primera necessitat	42
5. EDUCACIÓ	45
5.1. Graduació i repetició de curs	45
5.2. Escolarització de la petita infància	48
6. SALUT I CONDICIONANTS SOCIALS	50
6.1. Salut autopercebuda, trastorns crònics i depressió	50
6.2. Salut i suport social	52
6.3. Cobertura i ús del sistema sanitari	55

MIGRACIONS I VULNERABILITAT | RESUM EXECUTIU

Un 18% de la població a Catalunya ha nascut fora de l'Estat espanyol. Es tracta de 1.380.000 persones —d'un total de població de 7.600.000— de les quals un 30% tenen actualment nacionalitat espanyola, un 19% d'altres països de la Unió Europea i un 51% nacionalitats extracomunitàries. **Més del 60% de la població amb nacionalitat no espanyola que viu a Catalunya té entre 20 i 50 anys, és a dir que està en edat de treballar** (per a la població amb nacionalitat espanyola aquesta proporció és del 37%). Aquesta franja d'edat destaca especialment entre les persones amb nacionalitats de països de l'Amèrica del Sud, Central i del Nord: són el 70% dels que viuen a Catalunya, un col·lectiu especialment feminitzat. **Sis de cada deu persones amb nacionalitat estrangera a Catalunya viuen a l'àrea metropolitana de Barcelona.**

A Catalunya, **ser migrat d'origen extracomunitari és una condició que aboca a la pobresa i l'exclusió social el 54% d'aquest segment de població** (taxa AROPE, 2018). La taxa de risc de pobresa i exclusió social de les persones migrades de països extracomunitaris **triplica la de la població nascuda a Catalunya o a l'Estat espanyol** (taxa AROPE del 18%). Entre la població nascuda a la resta de la Unió Europea, aquesta taxa és del 19,5%. Si interseccionem l'origen amb el gènere constatem que **gairebé el 60% de les dones migrades de països extracomunitaris estan en situació de pobresa.**

Infografia 1. Com varia el risc de pobresa o exclusió social a Catalunya en funció de l'origen?
Taxa AROPE per lloc de naixement i sexe (2018)

En anteriors informes INSOCAT hem posat l'accent en un **model socioeconòmic que genera pobresa de manera estructural** i és un obstacle per garantir una vida digna a tota la població. Una aproximació a les desigualtats socials des del punt de vista de les migracions hi afegeix **una societat racista amb polítiques d'estrangeria, econòmiques, de benestar social i participació ciutadana excloents i discriminatòries**. La **vulneració dels drets més bàsics** és constant.

La pobresa és producte d'una suma de problemàtiques estructurals en què **el propi procés migratori i la Llei d'estrangeria són factors generadors de pobresa** per a una part de la població. Les persones a qui es condemna a una situació administrativa irregular ho estan també al treball submergit, a una **major explotació laboral**, a obstacles per accedir al sistema de protecció social o a l'**exclusió residencial**. Pateixen aquesta situació joves migrats sols, infants i dones joves que han migrat amb un reagrupament familiar no oficial —si els familiars estan en situació irregular, elles també— o persones demandants d'asil que passen a una irregularitat sobrevinguda quan se'ls denega la sol·licitud, entre d'altres.

→ Aportacions qualitatives

Hi ha grups de persones a qui el sistema de protecció social no està atenent de cap manera, estan invisibilitzades. És el cas dels joves estrangers que es troben al carrer: no tenen accés a l'habitatge, ni a centres o a albergs.

Teresa Rodríguez, Punt de Referència

Si aquests joves tinguessin permís de residència i de treball es podrien plantejar què volen fer [en clau de futur]. En el moment que tens una targeta, tens quelcom que t'identifica i et permet començar. També estan en una situació de vulnerabilitat molt complexa algunes dones joves amb marit i fills que pràcticament no surten de casa. Desconeixen l'idioma, la ciutat, els recursos...

Fina Pérez, Casal dels Infants

Els menors que han migrat per una reagrupació familiar no oficial [progenitors en situació irregular] també es troben en situació d'irregularitat. Estan escolaritzats però hi ha altres serveis i ajuts als quals, segons el municipi on visquin, no poden accedir. Són situacions de desigualtat dins la desigualtat que varien segons el territori.

Laura Gil, El Lloc de la Dona

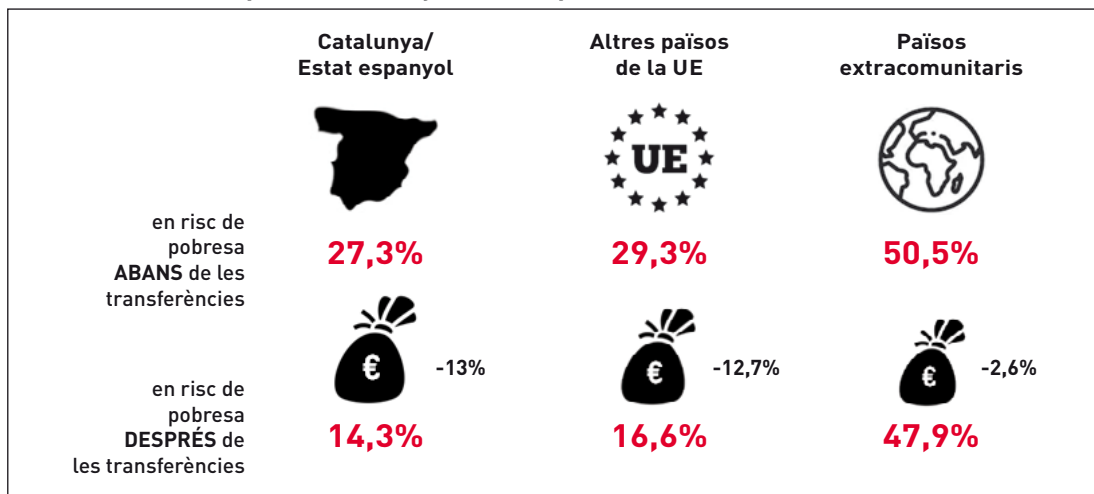
En molts casos no són famílies amb una situació de vulnerabilitat inicial, sinó que ho estan només pel fet de ser migrades. És el cas d'una noia amb tres fills que té feina i està en un procés de desnonament, a l'espera d'entrar en un pis d'emergència social. Li manca una xarxa familiar que pugui sostenir la situació d'una dona sola amb tres fills que ha patit violència. Abans de tenir un pis d'emergència atorgat buscava pis de lloguer i, segons ella mateixa explica, les agències li deien que no tenien pisos quan veien que era paquistanesa. Aquest estigma de la població migrada és molt present a la societat.

Charo Sillero, Sant Joan de Déu Serveis Socials

La bretxa de pobresa segons l'origen de la població posa en evidència les **deficiències del sistema de protecció social a Catalunya**. Les prestacions socials redueixen gairebé a la meitat la taxa de risc de pobresa entre la població nascuda a l'Estat espanyol (d'un 27,3% abans de les prestacions a un 14,3% després, dades 2018) i, en canvi, **pràcticament no tenen efecte sobre la població migrada de països extracomunitaris**: d'un 50,5% de risc de pobresa abans de rebre les transferències a un 47,9% després. Aquesta desigualtat **acaba ampliant la bretxa de pobresa entre la població comunitària i extracomunitària**.

Infografia 2. Quin impacte té el sistema de protecció social?

Taxa de risc de pobresa a Catalunya abans i després de rebre les transferències socials (2018)

→ Aportacions qualitatives

És un sistema assistencialista, quan en canvi el problema és estructural. Les persones migrades carreguen una motxilla amb moltes necessitats i donar-hi resposta de manera efectiva és més costós i llarg que resoldre problemes puntuals. Les entitats ja podem anar treballant, que si el sistema és el que és, l'únic que farem és tancar esquerdes. En el cas de les persones refugiades la situació és totalment diferent: comptem amb un Pla estatal i recursos. Hi ha aquest contrast però són col·lectius amb les mateixes necessitats.

Sílvia Durany, Vincle

El sistema de protecció social ajuda de manera puntual, però no acaba de donar cobertura a totes les problemàtiques que acompanyen les famílies migrades. Cal una mirada més integral i global. Caldria que els serveis socials contemplessin un recorregut, pensar què necessiten les famílies per sortir de la situació de pobresa.

Fina Pérez, Casal dels Infants

Tenim un temps molt limitat per acompanyar aquests joves. I en aquest temps hem d'intentar regularitzar la seva situació, que es formin i trobin una feina i que surtin amb una situació emocionalment estable. N'hi ha que tenen accés a l'habitatge, acompanyament educatiu, una prestació que els ajuda a formar-se i que podem posar en contacte amb una xarxa de gent d'aquí. Amb aquestes potes la majoria troba com sortir-se'n, però molts en queden fora. Joves estrangers que surten del centre de menors després de tres o quatre mesos, que no estan regularitzats, que no tenen accés a res i es queden al carrer. Cada vegada més. Aquests joves ja no se'n surten.

Teresa Rodríguez, Punt de Referència

Hi ha moltes persones que acaben en equipaments residencials per a persones sense llar i que hi són com a demandants d'asil polític. Si el segon any ja no se'ls fa la renovació de la targeta vermella [com a sol·licitants d'asil] queden en un llimb. Han de tornar a passar per tot el circuit d'atenció social i tornen a una situació de precarietat extrema. Passen a tenir una irregularitat sobrevinguda.

Charo Sillero, Sant Joan de Déu Serveis Socials

Les dades sobre la situació laboral de la població ajuden a comprendre aquest preocupant context de discriminació i desigualtats profundes: grans dificultats d'accés al mercat de treball per a la població migrada i condicions laborals que generen pobresa.

- Gairebé el 40% de les persones migrades de països extracomunitaris que tenen feina són pobres —no superen el llindar de la pobresa, dades 2018— (vs. 9,7% de nascudes a l'Estat espanyol i 11,5% en països de la UE). La pobresa en el treball afecta fins al 44,3% de les dones d'origen extracomunitari.
- Un 35,7% de les persones amb nacionalitat estrangera que treballen amb contracte ho fan de manera temporal (dades 2018), amb un creixement els darrers cinc anys (el 2014 eren el 28,2%). Per a la població amb nacionalitat espanyola es manté al 19,7% des del 2016.
- Un 20,7% de les persones amb nacionalitat estrangera a Catalunya estan a l'atur i un 8,5% fa més d'un any que no tenen feina (dades 2018, sobre la població activa). En tots dos casos la taxa duplica la de la població amb nacionalitat espanyola (9,5% d'atur i 4% d'atur de llarga durada). Un atur elevat que contrasta amb una major disponibilitat laboral: la taxa d'activitat (persones amb ocupació o disponibles per incorporar-se al mercat) de la població amb nacionalitat estrangera és superior a l'espanyola: 72% vs. 59,7% el 2018. En tots els casos l'atur està disminuint a Catalunya des de fa cinc anys.
- Més de la meitat de la població nascuda fora de la Unió Europea ingressa menys de 1.000 euros bruts mensuals de mitjana (dades 2017). Per a les dones, 4 de cada 10 entre les nascudes a països africans o asiàtics cobren menys de 500 euros mensuals bruts i 7 de cada 10 menys de 1.000. Un terç de la població nascuda a l'Estat espanyol té salaris per sobre dels 2.000 euros (bruts mensuals de mitjana), una proporció que per a la població migrada de països africans o asiàtics es redueix a menys del 4%.

**Infografia 3. Com afecta la pobresa en el treball en funció del lloc de naixement?
Percentatge de treballadors i treballadores pobres dins de cada grup d'origen (2018)**

Infografia 4. Qui ingressa menys de 500 i 1.000 euros mensuals? I més de 2.000?
Mitjana mensual d'ingressos salarials a Catalunya per lloc de naixement i sexe (2017)

		Catalunya/ Estat espanyol	Altres països de la UE	Països europeus NO UE	Centre i Sud- Amèrica	Àfrica	Àsia	Altres països
								
- 500€	♂	13,6%	22,4%	24,8%	27,3%	27,9%	25,5%	27,5%
	♀	16,5%	30%	36,3%	38,5%	46,2%	40%	32,1%
- 1.000€	♂	25,4%	38,4%	45,8%	49,7%	55,2%	57,1%	43,2%
	♀	34%	50,4%	56,3%	64,5%	74%	72,7%	47,2%
+ 2.000€	♂	42%	25,2%	19,8%	9,7%	3,8%	2,9%	37,3%
	♀	27,8%	17,6%	11,3%	5,6%	1,1%	3,5%	30,2%

→ Aportacions qualitatives

De vegades ens trobem amb el dilema d'estar normalitzant el treball precari. Per exemple, quan a una dona que acompanyes li surt una feina però saps que treballarà moltes hores, cobrant molt poc i amb contractes temporals. És una feina, sí, però treballant cinquanta hores setmanals com a cambra de pis per 600 euros. Amb aquest tipus de feina empoderes la persona perquè sigui autònoma? És difícil trencar amb el discurs de preferir una ajuda social a una feina tan precària.

Xavi Lax, ProHabitatge

Les dones que acompanyem han estat vinculades amb el treball sexual, i la majoria per la seva situació administrativa no tenen altres opcions. En molts casos són persones sobradament preparades. La feminització de les migracions fa que siguin caps de família i tinguin pressió econòmica, no només per sostenir les seves criatures sinó també la família al país d'origen. El treball sexual és una estratègia de supervivència. Moltes acaben regularitzant la seva situació per parella de fet, pagant quantitats de diners desorbitades. De vegades també els passa que tot i tenir la documentació per treballar, els diners no els arriben. Llavors decideixen seguir exercint la prostitució com a estratègia per fer front a tot el que necessiten. És una dinàmica difícil de trencar: tot i que se'ls ofereix formació —i moltes ja en tenen—, la precarietat laboral i les dificultats per accedir a l'habitatge fa que segueixin exercint. Estan del tot invisibilitzades. Cada vegada hi ha més pisos on s'exerceix treball sexual i la dona viu i treballa a l'habitatge.

Laura Gil, El Lloc de la Dona

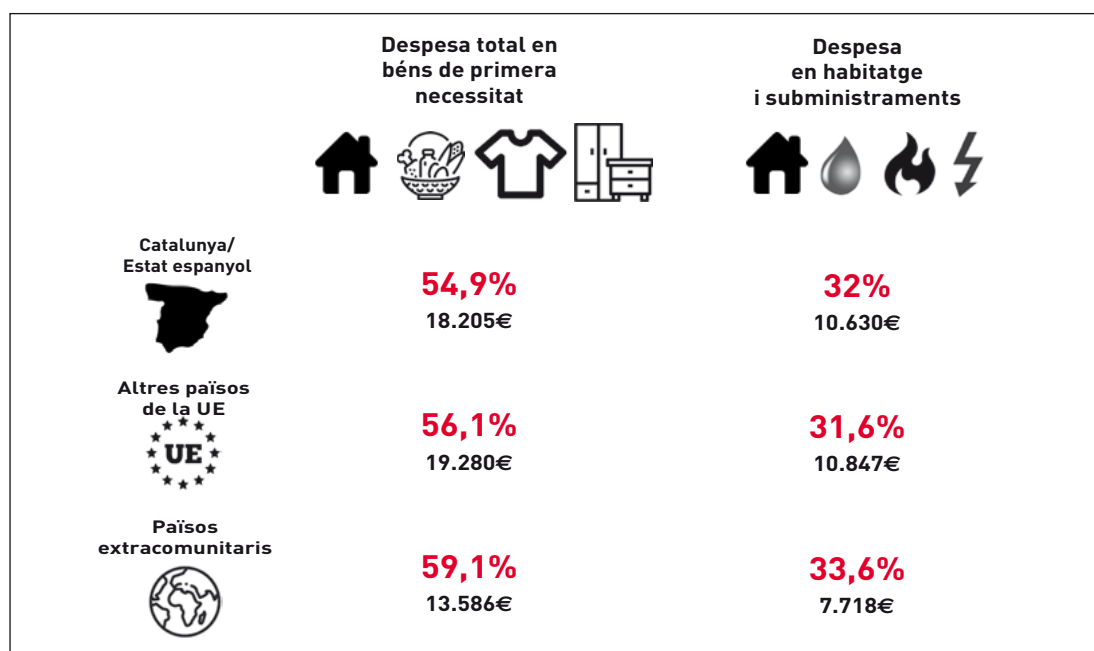
Hi ha moltes noies i dones que al seu país d'origen tenen una carrera, han fet estudis superiors, però no els poden homologar aquí. Això fa que només puguin aspirar a ser dependents o treballadores de la neteja. El procés d'homologació d'una enginyeria feta a Islamabad, per exemple, costa molts diners i no és fàcil.

Fina Pérez, Casal dels Infants

Hem vist que tenir feina no millora les condicions de vida —especialment de la població migrada extra-comunitària— i que la mateixa administració pública genera pobresa i exclusió social (polítiques d'estrangeria excloents, sistema de protecció social dèbil i disparitat de criteris segons els municipis). Amb quins recursos i en quines condicions viu la població migrada a Catalunya?

- El 21,8% de la població migrada d'origen extracomunitari pateix privació material severa¹. Per a la resta de la població (nascuda a països de la Unió Europea, inclòs l'Estat espanyol) és de poc més d'un 3%.
- A les llars d'origen extracomunitari (segons nacionalitat) els béns de primera necessitat² representen gairebé el 60% de les despeses (el 54,9% per a les llars amb nacionalitat espanyola, dades 2018). A l'habitatge hi destinen el 33,6%. Aquest major esforç econòmic no implica que monetàriament la despesa sigui superior, sinó que el seu pressupost anual és menor.

Infografia 5. Quant gasten les llars en béns de primera necessitat?
Despesa mitjana anual per llar i percentatge per lloc de naixement (2018)

1. Privació material severa indica que no poden permetre's el pagament de quatre dels següents nou ítems: hipoteca, lloguer o pagaments a termini; manteniment de l'habitatge a una temperatura adequada; una setmana de vacances l'any; un àpat amb carn, pollastre o peix cada dos dies; telèfon; televisió; rentadora; cotxe; despeses imprevistes.

2. Es consideren béns de primera necessitat: alimentació; vestit i calçat; habitatge, aigua, electricitat i altres combustibles; i mobiliari, equipament de la llar i despeses corrents.

→ Aportacions qualitatives

Moltes famílies viuen en habitacions de pisos sobreocupats. Els fills i filles no tenen espais per estudiar, les dones no se senten a casa seva i pateixen un dol migratori molt marcat. A més sovint ens trobem amb barris molt degradats, i això també afecta. Encara que treballin, el sobrecoast de pagar l'habitatge fa que acabin sent pobres igualment, malgrat tenir recursos. Hi ha famílies que amb un espai per viure, se'n sortirien. Hi ha dones molt espavilades que tirarien endavant, però en la pobresa se sumen moltes coses, és un cúmul. I els processos que viuen moltes famílies migrades les fan tan vulnerables que, quan cau una peça, cau tot.

Fina Pérez, Casal dels Infants

Quan les famílies han de deixar el pis d'inclusió les ajudem a buscar una alternativa i l'okupació és una sortida que algunes es plantegen. No la podem fomentar, però tampoc podem frenar persones que si no és així, es queden al carrer. Intentem assessorar-les sobre les conseqüències que pot tenir i evitar que caiguin en estafes. La decisió, al final, és seva. Tenim contactes amb immobiliàries del mercat privat per mirar d'establir acords a llarg termini, però cal picar molta pedra.

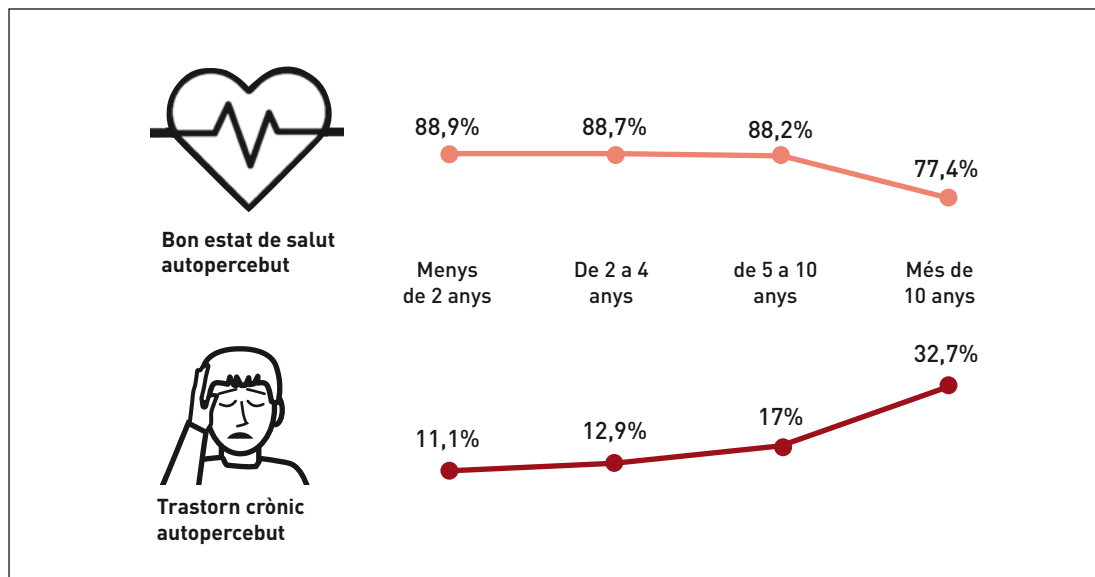
Xavi Lax, ProHabitatge

El cost del mercat ordinari d'habitatge és insostenible i l'àmbit laboral ja no compleix la seva funció tradicional d'integració. Les feines a les que accedeixen les persones que allotgem són molt precàries, sovint per hores, i no garanteixen cap tipus d'autonomia. I si tinguessin accés a prestacions econòmiques o a un sou per sobreviure, els arribaria només per pagar una habitació de relloguer, la qual cosa no és mai un èxit. No s'hauria de considerar que així s'acaba un procés perquè s'emascara una situació de pobresa.

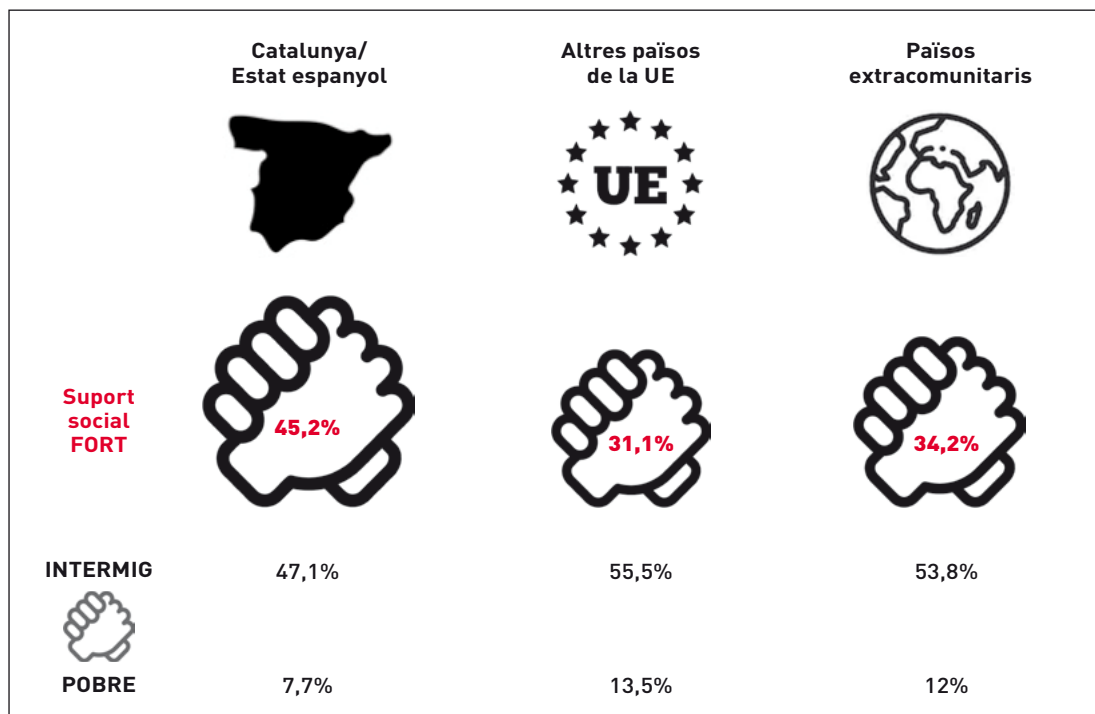
Charo Sillero, Sant Joan de Déu Serveis Socials

- Les condicions de vida tenen conseqüències sobre la salut, i les persones migrades mostren un **deteriorament de la salut autopercebuda a mesura que porten més temps a Catalunya**. Mentre que les persones que hi viuen des de fa menys de cinc anys expressen més benestar que les que hi han nascut (aproximadament un 88% declaren bon estat de salut vs. 80% en les nascudes aquí dades 2018), a partir dels deu anys a Catalunya la percepció empitjora: 77,4% de bon estat de salut i 22,6% d'estat de salut dolent. La percepció de problemes de salut crònics de les persones que porten més d'una dècada a Catalunya (32,7%) triplica la de les persones que hi porten menys de dos anys (11,1%).
- **Les persones migrades compten amb un suport social més dèbil** que la població nascuda a Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol. A partir de l'escala de suport social (dins l'Enquesta de salut de Catalunya), l'any 2018 un 13,5% de la població nascuda a altres països de la Unió Europea i un 12% a països extracomunitaris tenen un suport social pobre (vs. 7,7% en persones nascudes a l'Estat espanyol). Es tradueix en **més dificultats per demanar ajuda als veïns i veïnes** i menys persones properes amb qui comptar si es té algun problema greu.

Infografia 6. Com evoluciona l'estat de salut de la població migrada?
Autopercepció de l'estat de salut segons temps d'estada a Catalunya (2018)

Infografia 7. Amb quin grau de suport compta la població a Catalunya?
Escala de suport social per lloc de naixement (2018)

→ Aportacions qualitatives

Ens trobem amb persones amb processos migratoris molt traumàtics i amb problemàtiques afegides de salut mental.

Charo Sillero, Sant Joan de Déu Serveis Socials

Acompanyem famílies monomarentals de dones que treballen, moltes en feines precàries de l'economia submergida i amb problemes de conciliació. A més, per manca de temps no compten amb una xarxa social forta i això els genera una barrera. Són dones que tenen ganes de sortir del cercle de l'atenció per part dels serveis socials, volen tenir una vida independent, però es queden a les portes. Malgrat els sous baixos, algunes podrien tirar endavant si no es trobessin amb tantes dificultats per accedir a l'habitatge, sobretot les que tenen feina irregular.

Xavi Lax, ProHabitatge

Atenem a dones de Bangladesh i del Pakistan que fan molta xarxa i suport entre elles però que costa molt que es puguin connectar a altres realitats. La nostra tasca és que coneguin la comunitat, que coneguin el barri, però tenen moltes dificultats i inseguretats. Cal desestigmatitzar i calen espais de coneixença.

Fina Pérez, Casal dels Infants

- **Les desigualtats socials es tradueixen també en diferències en l'àmbit educatiu. Un terç dels alumnes d'ESO amb nacionalitat estrangera estan en cursos inferiors als que els pertocaria per la seva edat.** Al curs 2017-2018, només el 55% dels alumnes de 4t d'ESO amb nacionalitat de països africans (a excepció del Magrib) obtenen el graduat. En el cas dels alumnes amb nacionalitat de països del Magrib, Amèrica central i del Sud i Àsia i Oceania, la taxa de graduació és de gairebé el 70%, lluny del 90% dels que tenen nacionalitat espanyola.

→ Aportacions qualitatives

Atenem 'fills de segona generació', escolaritzats, que estan anant a l'institut. Intenten estudiar i volen continuar, però si a casa no tenen un lloc on poder estudiar, és complicat. Molts d'aquests adolescents tenen mares i pares que no dominen l'idioma, no els poden ajudar amb els deures. També passa que si els pares no han estudiat, a ells els costa més projectar-se en els estudis. Les treballadores i educadores socials dins dels instituts i les escoles són una bona figura referent.

Fina Pérez, Casal dels Infants

Aquestes situacions solen generar en els infants una adultització en edats molt primerenques, desenvolupant rols que per edat no els pertocuen. En l'àmbit escolar la sensació és que s'està fent feina, o s'intenta fer. Com que és un espai de desenvolupament i de creixement, cada vegada hi ha més consciència dels condicionants socials.

Laura Gil, El Lloc de la Dona

METODOLOGIA

La tria dels indicadors i les limitacions

L'informe INSOCAT és un recull d'indicadors socials que compta amb dues edicions: una actualització anual d'indicadors generals en relació al context estatal i europeu i edicions monogràfiques centrades en un àmbit o col·lectiu específic. Aquest és el cas del present document, que té per objectiu analitzar les condicions de vida de la població migrada a Catalunya a partir de la compilació i presentació de diversos indicadors de pobresa i exclusió social, àmbit laboral, ingressos i despeses, educació i salut. S'inclou també un primer apartat demogràfic que contextualitza la composició de la població a Catalunya pel que fa al lloc de naixement i la nacionalitat.

Els indicadors socials que es recullen als informes INSOCAT tenen la fortalesa d'estar elaborats de manera regular per institucions reconegudes en l'àmbit públic i el món acadèmic. Són indicadors sòlids i reconeguts. En recerca social sabem, però, que sovint les xifres són massa planes i no ens permeten accedir de manera complexa als contextos que volem estudiar, plens de textures i matisos. El present informe INSOCAT n'és un bon exemple pel que fa a les limitacions quantitatives, tal i com detallem més endavant.

L'eina principal per a l'estudi dels processos d'exclusió social i les situacions de pobresa és l'Enquesta de condicions de vida (ECV), que elaboren anualment l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i l'Institut Nacional d'Estadística (INE). És la font de bona part de les dades exposades. Es basa en els indicadors europeus de pobresa i exclusió social consensuats a nivell polític, acadèmic i de la societat civil a la Cimera de Lisboa de l'any 2000 (indicadors Laeken), que permeten comparar els resultats de les polítiques estatals en funció d'uns objectius comuns de lluita per a la inclusió social.

En aquest informe, com en els INSOCAT que l'han precedit, detallem els indicadors Laeken disponibles i els complementem amb altres indicadors que també ens parlen de les condicions de vida i expressen la pobresa i les desigualtats al nostre país. És el cas de l'Enquesta de població activa (EPA) i l'Enquesta de pressupostos familiars elaborades per l'INE i ampliades i explotades també per l'Idescat, l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) realitzada pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, l'Estadística de l'ensenyament del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya o la Mostra contínua de vides laborals de la Seguretat Social. També s'hi inclouen dades de l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019* realitzat per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona.

Si bé es tracta d'enquestes i estadístiques amb un ventall de dades d'accés obert, per tal de satisfer la vocació d'aquest informe hem hagut de fer sol·licituds específiques a l'Idescat i el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. En el primer cas, diverses de les dades que provenen de l'Idescat són producte d'una explotació a mida de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) i l'Enquesta de població activa (EPA). Per la seva banda, el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya ens ha facilitat les microdades de l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) del 2018. Les dades han estat explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra, a qui volem agrair la seva col·laboració desinteressada en aquest informe, especialment a les investigadores Eva Padrosa i Mireia Julià.

Com hem apuntat, volem fer constar diverses limitacions metodològiques dels indicadors i dades que es recullen en aquest informe:

- Les dades demogràfiques que disposem sobre la població migrada a Catalunya —1.380.720 des de països estrangers— no inclouen totes aquelles persones que es troben en una situació administrativa irregular. Es tracta d'un conjunt de població especialment vulnerable i invisibilitzada —producte d'una Llei d'estrangeria discriminatòria— que la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya xifra aproximadament en 100.000 persones. Cal tenir en compte però que l'Enquesta de condicions de vida (ECV), que es realitza per llars, no discrimina en la seva mostra la situació administrativa regular o irregular de la població.

- En l'informe prioritzem presentar les dades segons el país de naixement de la població, per exemple a l'Enquesta de condicions de vida o l'Enquesta de salut de Catalunya. Malauradament no ens és possible fer-ho per a tots els indicadors i en alguns casos, com l'Enquesta de població activa, únicament disposem de dades segons la nacionalitat de la població. Per tant, aquestes dades inclouen com a espanyoles les persones nascudes a altres països i que han adquirit la nacionalitat.
- Sovint les enquestes no tenen suficient mostra per presentar les dades segons el continent d'origen de la població i encara menys especificant per països. Per aquest motiu, la majoria de les dades es presenten agrupades segons població comunitària o extracomunitària. De la mateixa manera, en diversos casos no hem pogut fragmentar les dades per gènere i edat.
- Finalment, una altra realitat invisibilitzada a les enquestes és la de la població nascuda a Catalunya però amb progenitors migrats. Ens referim a la mal anomenada 'segona generació', que també pateix les desigualtats estructurals associades a l'origen. Això fa que la realitat de les migracions que oferim a través de les dades quantitatives sigui limitada.

En aquest informe INSOCAT sobre la població migrada a Catalunya es combinen dades segons el lloc de naixement de la població –enfocament que hem prioritzat– i segons la nacionalitat. El país d'origen d'una persona i el país de nacionalitat no tenen perquè ser coincidents (ni tenir nacionalitat de fora de l'Estat espanyol implica ser migrant, ni ser migrant implica no tenir nacionalitat espanyola), per la qual cosa cal prestar atenció a quin sector de població ens referim en cadascuna de les dades. Al llarg del text facilitem la comprensió contextualitzant en totes les anàlisis si es tracta de dades per lloc de naixement o per nacionalitat.

D'aquesta manera, a tall d'exemple, en ocasions ens referim a població migrada d'origen comunitari (és a dir nascuda a algun país de la Unió Europea, tret de l'Estat espanyol), a població migrada extracomunitària (per a algunes dades detallem el continent de naixement) o a població nascuda a l'Estat espanyol, però també a població amb nacionalitat espanyola, nacionalitat estrangera (en general) o nacionalitat d'un continent en concret. La majoria de dades per nacionalitat només distingeixen entre espanyola i altres nacionalitats, per la qual cosa de vegades parlem de població estrangera o amb nacionalitat estrangera per indicar que la nacionalitat no coincideix amb el país de residència. Estranger o estrangera fa referència a la nacionalitat.

Finalment, cal tenir present que quan parlem de població migrada ens referim a persones nascudes fora de l'Estat espanyol. No s'inclouen en l'anàlisi les migracions internes.

Definicions i anàlisi

Cadascun dels epígrafs de l'informe s'obre amb les definicions dels conceptes vinculats i inclou una anàlisi de les dades corresponents a cada punt. La majoria de les definicions estan basades en les de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), adaptades a un llenguatge entenedor en la mesura del possible.

Aportacions qualitatives

Les dades quantitatives s'analitzen a la llum del que constatem quotidianament les entitats d'acció social i es complementen amb valoracions qualitatives obtingudes a través d'un focus grup. La sessió permet contrastar, interpretar i il·lustrar el que mostren les dades recollides.

En aquesta ocasió hi han participat: Laura Gil (El Lloc de la Dona), Charo Sillero (Sant Joan de Déu Serveis Socials), Fina Pérez (Casal dels Infants), Teresa Rodríguez (Punt de Referència), Xavi Lax (ProHabitatge), Sílvia Durany (Vincle) i Ferran Busquets (Arrels Fundació i vocal de Pobresa d'ECAS).

1. DEMOGRAFIA

1.1. Origen i nacionalitat

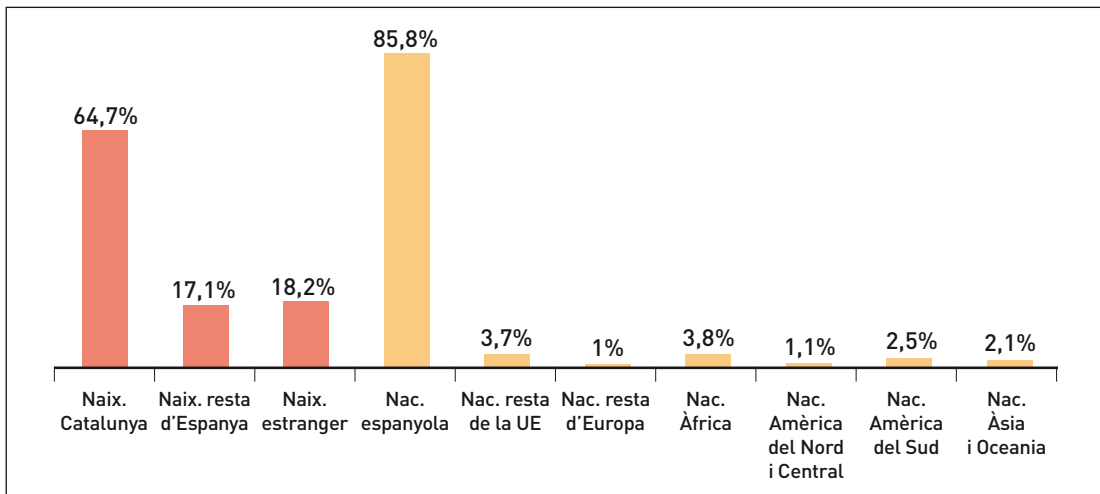
Definicions

Població estrangera | A partir de l'Idescat i l'INE —les principals fonts d'informació utilitzades— s'entén per població estrangera aquella que no té la nacionalitat del país en què resideix. En aquest cas, nacionalitat espanyola. El país de nacionalitat d'una persona no coincideix necessàriament amb el del seu lloc de naixement. Aquest terme i les dades de què disposem segons nacionalitat es refereixen únicament a la població estrangera a Catalunya i Espanya que es troba en una situació administrativa regular. No mostren, per tant, la població estrangera que es troba en una situació irregular.

Concessions de nacionalitat espanyola | L'estadística de concessions de la nacionalitat espanyola aporta informació sobre el nombre de persones estrangeres que accedeixen a la nacionalitat espanyola per residència a Espanya, en les condicions que es determinen en el Codi civil: per possessió d'estat (art. 18), per adopció (art. 19), per opció (art. 20), per carta de naturalesa (art. 21) o per residència (art. 22). Les dades recullen únicament els supòsits d'adquisició de nacionalitat per residència a Espanya, que és la via més comuna per als estrangers.

Adquisició de la nacionalitat espanyola per residència | Per a l'adquisició de la nacionalitat per residència és necessari haver residit a Espanya de forma legal, continuada i immediatament anterior a la petició durant un termini de deu anys, cinc, dos o un, segons els diversos casos³.

Gràfica 1. Població a Catalunya segons lloc de naixement i nacionalitat (per continent), 2018 (%)

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE), càlcul propi.

3. 1) Deu anys com a norma general. 2) Cinc anys per a les persones que han obtingut la condició de refugiades. 3) Dos anys per als nacionals d'origen de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal o de sefardites. 4) Un any per a les persones que es trobin en alguna de les situacions següents: a) han nascut en territori espanyol, b) no han exercit oportunament la facultat d'optar, c) han estat subjectes legalment a la tutela, guarda o acolliment d'un ciutadà o institució espanyola durant dos anys consecutius, fins i tot si continuen en aquesta situació en el moment de la sol·licitud, d) en el moment de la sol·licitud fa un any que estan casats amb espanyol o espanyola i no estan separats legalment o de fet (té residència legal a Espanya el cònjuge que convisqui amb funcionari diplomàtic o consular espanyol acreditat a l'estranger), e) són vidus o vídues d'espanyola o espanyol, si a la mort del cònjuge no existeix separació legal o de fet, i f) han nascut fora d'Espanya de pare o mare, avi o àvia que originàriament han estat espanyols.

Taula 1. Població a Catalunya segons lloc de naixement i nacionalitat (per continent), 2018 (nombre de persones i %)

Naixement \ Nacionalitat	Catalunya	Resta d'Espanya	Estranger	Total
Espanyola	4.803.614 (63,2%)	1.295.772 (17%)	418.580 (5,5%)	6.517.966 (85,8%)
Resta UE	23.925 (0,3%)	1.941 (0,026%)	256.544 (3,4%)	282.410 (3,7%)
Resta d'Europa	5.697 (0,1%)	249 (0,003%)	67.164 (0,9%)	73.110 (1%)
Àfrica	53.226 (0,7%)	1.739 (0,023%)	233.616 (3,1%)	288.581 (3,8%)
Amèrica del Nord i Central	3.963 (0,1%)	122 (0,002%)	81.250 (1,1%)	85.335 (1,1%)
Amèrica del Sud	7.306 (0,1%)	276 (0,004%)	184.518 (2,4%)	192.100 (2,5%)
Àsia i Oceania	20.257 (0,3%)	1.258 (0,017%)	139.048 (1,8%)	160.563 (2,1%)
Total	4.917.988 (64,7%)	1.301.357 (17,1%)	1.380.720 (18,2%)	7.600.065 (100%)

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE) i càlcul propi de percentatges.

Gràfica 2. Població a Catalunya nascuda fora d'Espanya, segons els 15 països més freqüents, per sexe, 2018 (nombre total de persones i % homes/dones)

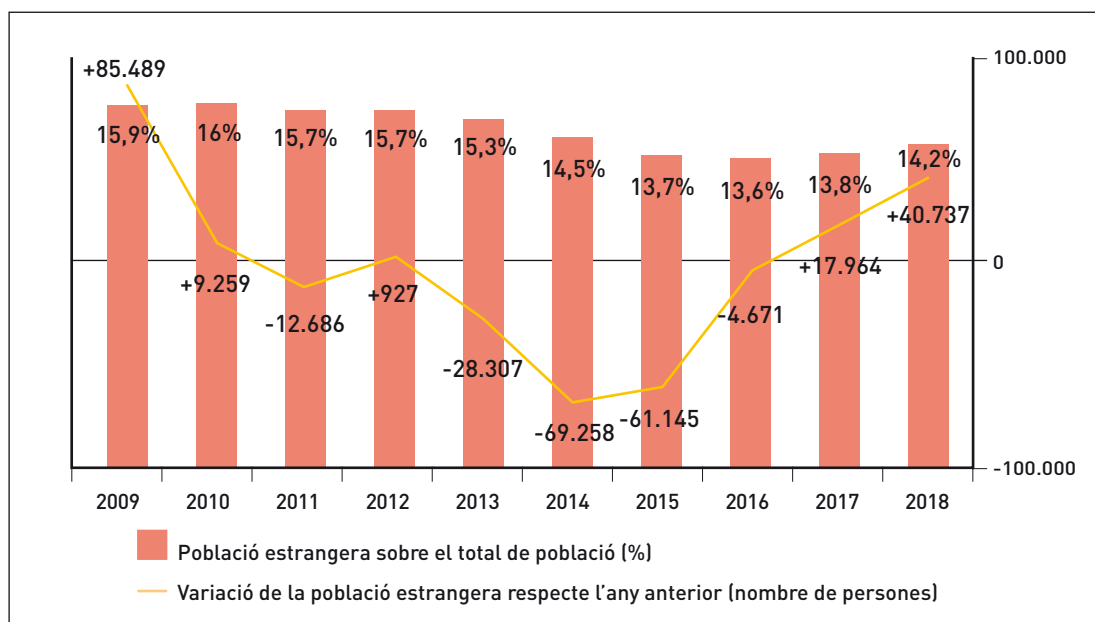
Font: Idescat (Patrò continu de l'INE) i càlcul propi de percentatges.

Taula 2. Evolució de la població total i de la població estrangera a Catalunya, 2000-2018

	Població total	Població estrangera	Població estrangera sobre el total (%)	Variació de població estrangera
2000	6.261.999	181.590	2,9	:
2001	6.361.365	257.320	4,05	+75.730
2002	6.506.440	382.020	5,87	+124.700
2003	6.704.146	543.008	8,1	+160.988
2004	6.813.319	642.846	9,44	+99.838
2005	6.995.206	798.904	11,42	+156.058
2006	7.134.697	913.757	12,81	+114.853
2007	7.210.508	972.507	13,49	+58.750
2008	7.364.078	1.103.790	14,99	+131.283
2009	7.475.420	1.189.279	15,91	+85.489
2010	7.512.381	1.198.538	15,95	+9.259
2011	7.539.618	1.185.852	15,73	-12.686
2012	7.570.908	1.186.779	15,68	+927
2013	7.553.650	1.158.472	15,34	-28.307
2014	7.518.903	1.089.214	14,49	-69.258
2015	7.508.106	1.028.069	13,69	-61.145
2016	7.522.596	1.023.398	13,6	-4.671
2017	7.555.830	1.041.362	13,78	+17.964
2018	7.600.065	1.082.099	14,24	+40.737

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE)

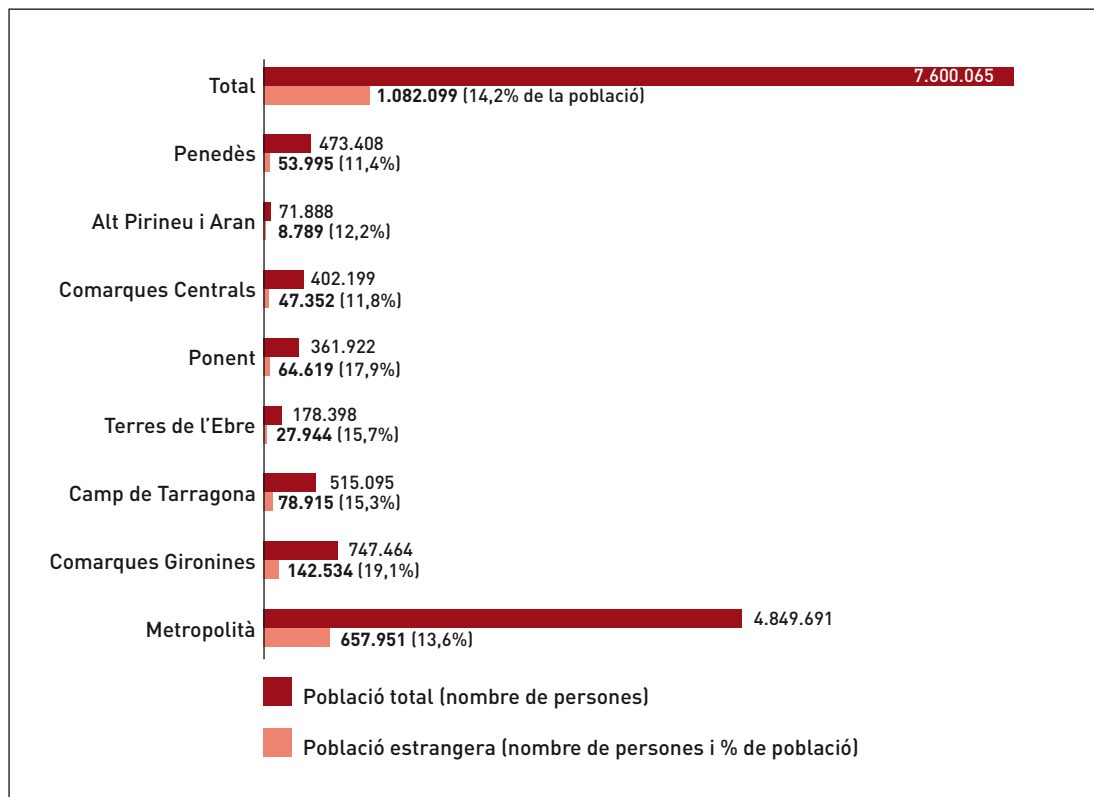
Gràfica 3. Evolució de la població estrangera a Catalunya, 2009-2018

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE)

Gràfica 4. Població per àmbits de residència a Catalunya, 2018

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE)

Taula 3. Població a Catalunya per nacionalitat (continent), per sexe i franges d'edat, 2019*
(nombre de persones)

	Espanyola		Resta de la UE		Resta d'Europa	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
De 0 a 9 anys	319.360	300.746	13.155	12.663	4.000	3.764
De 10 a 19 anys	362.785	344.430	11.038	10.467	3.622	3.304
De 20 a 29 anys	306.939	291.246	22.234	25.553	5.381	7.044
De 30 a 39 anys	379.388	376.229	37.410	39.133	6.580	10.994
De 40 a 49 anys	540.084	532.609	32.266	26.849	6.487	8.850
De 50 a 59 anys	471.474	485.259	18.535	14.651	4.150	5.548
De 60 a 69 anys	366.961	405.172	8.792	8.301	1.943	3.376
De 70 a 79 anys	263.507	319.789	4.519	4.489	591	1.031
De 80 anys i més	163.515	285.655	1.524	1.748	195	345
Total homes / dones	3.174.013	3.341.135	149.473	143.854	32.949	44.256
Total	6.515.148		293.327		77.205	

/...

.../ continuació

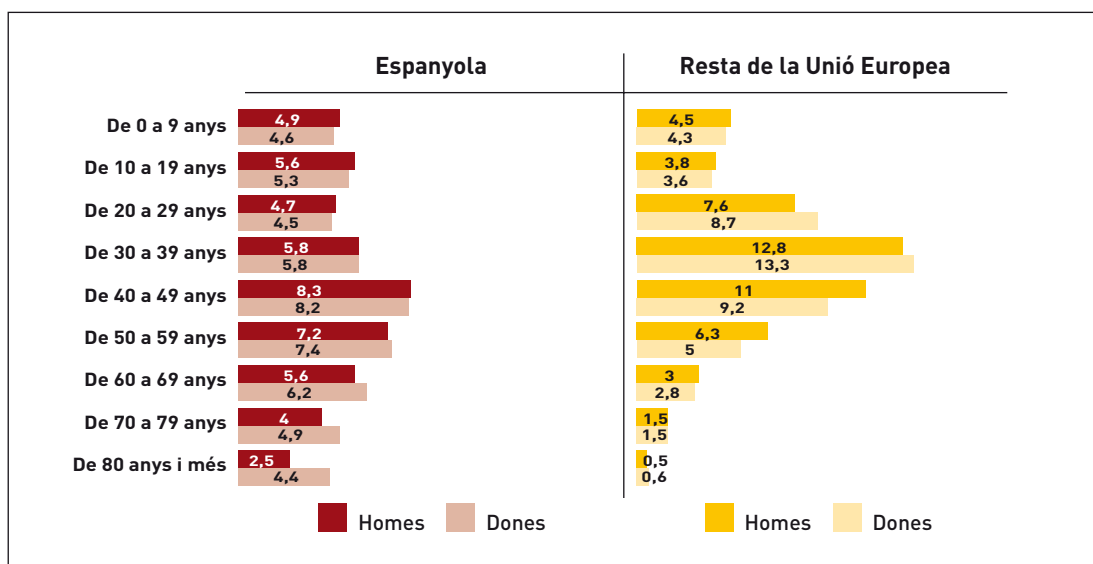
Taula 3. Població a Catalunya per nacionalitat (continent), per sexe i franges d'edat, 2019*
(nombre de persones)

	Àfrica		Amèrica del Nord i Central		Amèrica del Sud		Àsia i Oceania	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
De 0 a 9 anys	27.108	25.745	3.659	3.514	7.036	6.865	11.921	10.743
De 10 a 19 anys	16.969	12.102	4.694	4.916	7.813	7.742	9.988	7.600
De 20 a 29 anys	26.433	19.876	9.305	16.575	20.408	23.912	21.077	13.737
De 30 a 39 anys	43.509	31.071	9.219	17.317	27.800	34.029	25.607	17.006
De 40 a 49 anys	41.725	19.974	5.514	10.075	18.516	22.733	20.502	13.521
De 50 a 59 anys	16.604	9.555	2.614	4.611	8.239	12.259	8.886	6.736
De 60 a 69 anys	5.737	3.979	962	1.959	3.382	6.284	2.604	1.986
De 70 a 79 anys	1.236	1.649	455	804	1.357	2.754	571	646
De 80 anys i més	387	624	145	305	431	1.101	133	168
Total homes / dones	179.708	124.575	36.567	60.076	94.982	117.679	101.289	72.143
Total	304.283		96.643		212.661		173.432	

* Dades 2019 provisionals (consulta el 27 d'agost de 2019)

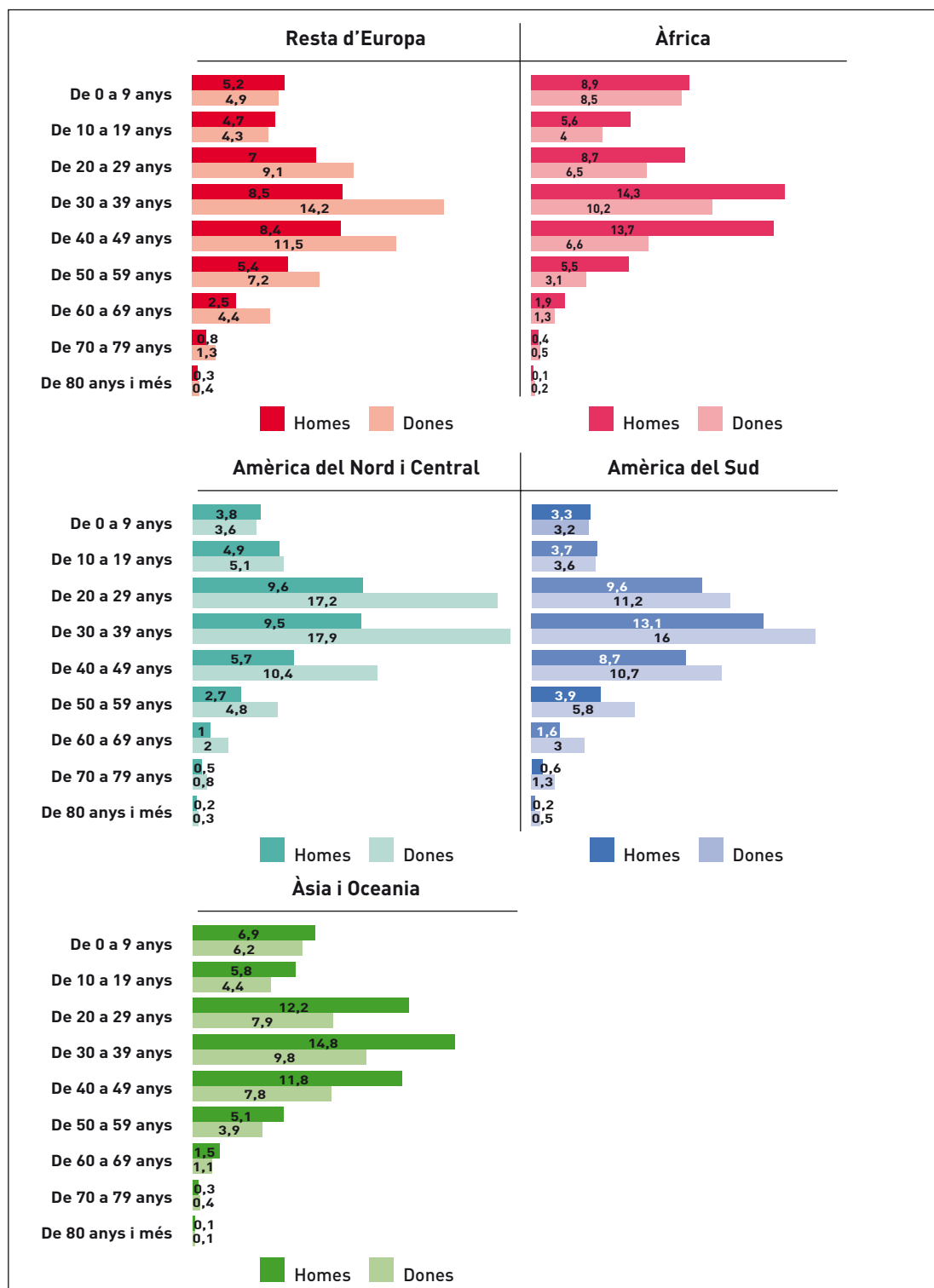
Font: Idescat (Patrò continu de l'INE)

Gràfica 5. Població a Catalunya per nacionalitat (continent), per sexe i franges d'edat (cada 10 anys), 2019* (%)

/...

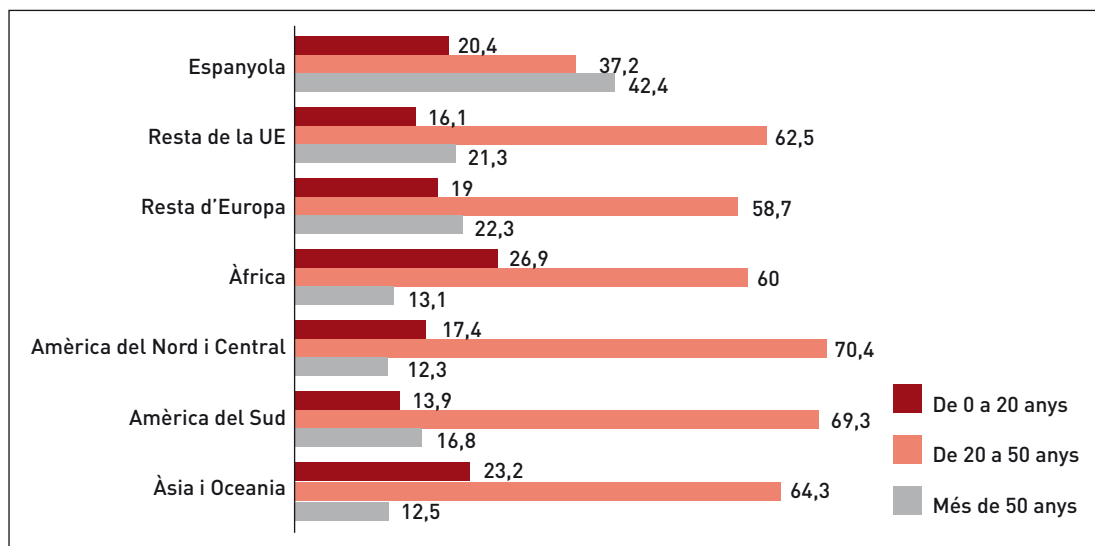
.../ continuació Gràfica 5

* Dades 2019 provisionals (consulta el 27 d'agost de 2019)

Font: Idescat (Patró continu de l'INE), càlcul propi.

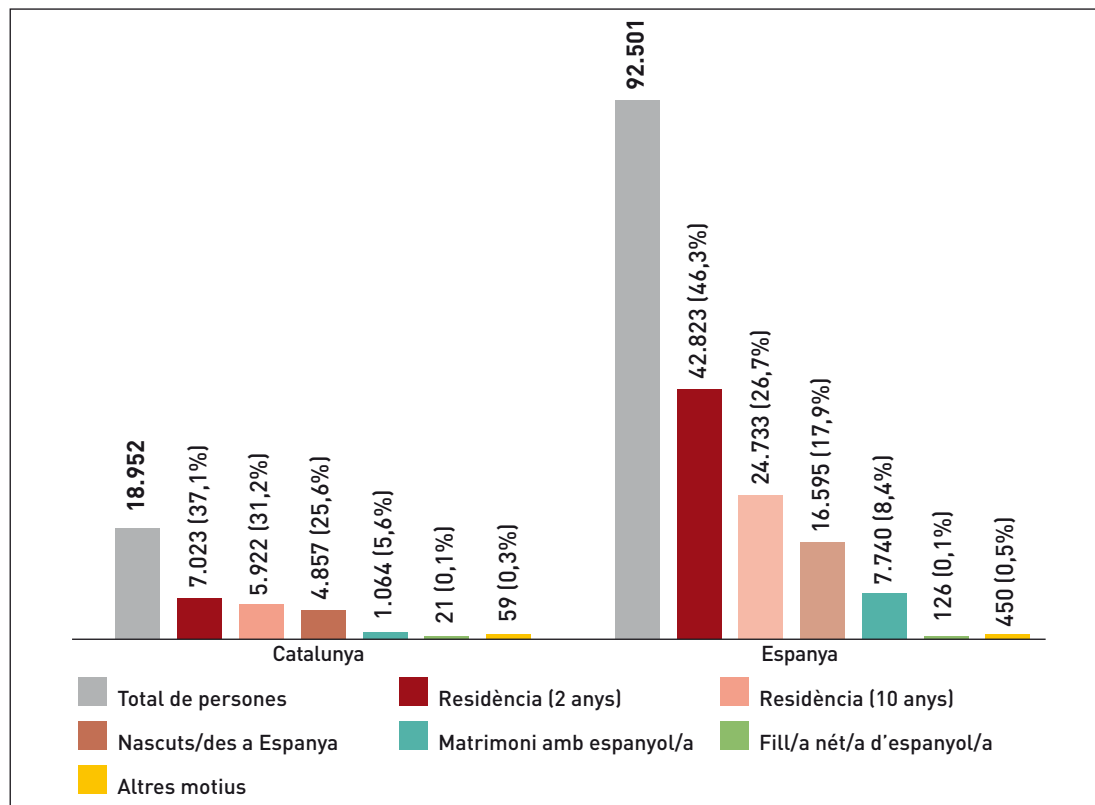
Gràfica 6. Població a Catalunya per nacionalitat (continent) i grans franges d'edat, 2019* (%)

* Dades 2019 provisionals (consulta el 27 d'agost de 2019)

Font: Idescat (Patrò continu de l'INE), càlcul propi.

Gràfica 7. Concessions de nacionalitat espanyola a Catalunya i Espanya, 2018 (número de persones i %)

Font: Idescat (dades del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social), càlcul propi dels percentatges.

Anàlisi:

- **Catalunya compta amb una població de 7.600.065 persones** —dades de 2018— de les quals un 64,7% són nascudes a Catalunya, un 17,1% a la resta de l'Estat espanyol i un **18,2% en algun altre país**. Es tracta de 1.380.720 persones que han viscut un procés migratori internacional. Un 18,8% provenen de països comunitaris (259.750 persones) i un 81,2% de països extracomunitaris (1.120.970 persones), sent respectivament el 3,4% i el 14,7% de la població⁴. Al conjunt de l'Estat espanyol la població nascuda a altres països és el 13,7%⁵.
- Actualment un **30,3% de les persones migrades** (nascudes a altres països) **que viuen a Catalunya tenen nacionalitat espanyola** (418.580 persones), un 18,6% tenen nacionalitat d'altres països de la UE (256.544 persones), un 16,9% de països de l'Àfrica (233.616 persones), un 13,4% de països de l'Amèrica del Sud (184.518 persones), un 10,1% de països d'Àsia i Oceania (139.048 persones), un 5,9% de països de l'Amèrica del Nord i Central (81.250 persones) i un 4,9% de països europeus que no formen part de la UE (67.164).
- Del total de la població de Catalunya, un **5,5% és d'origen migrat i té nacionalitat espanyola i un 12,7% és migrada i té nacionalitat estrangera**. En total, el **85,8% de la població a Catalunya** —nascuda a Catalunya, l'Estat espanyol o altres països— **té nacionalitat espanyola**.
- **Gairebé un 16% de la població a Catalunya nascuda a altres països prové del Marroc** (217.962 persones). La resta de països de naixement tenen una presència menor; per ordre **segueixen l'Equador** (82.559 persones) i **Romania** (78.961 persones), que representen cadascun vora el 6% de la població nascuda a altres països. Si ens fixem en els 15 països amb més presència (vegeu gràfica 2) tenint en compte el gènere, **destaca una sobrerrepresentació masculina en la població nascuda al Pakistan** (73,4% homes vs. 26,6% dones), **Itàlia** (58,8% homes vs. 41,2% dones) o **el Marroc** (56,3% homes vs. 43,7% dones) i una **sobrerrepresentació femenina en la nascuda a Bolívia** (60,4% dones vs. 39,6% homes), **el Brasil** (59,7% dones vs. 40,3% homes), **la República Dominicana** (59,2% dones vs. 40,8% homes) o **Colòmbia** (57% dones vs. 43% homes).
- Les piràmides de població (vegeu gràfiques 5 i 6) segons el continent de nacionalitat —no d'origen— **mostren que la població estrangera es concentra entre els 20 i 50 anys**, és a dir en franges en edat de treballar, i té una presència molt menor entre els infants i la gent gran, especialment a partir dels 60 anys. Un 37,2% de la població amb nacionalitat espanyola té entre 20 i 50 anys, mentre que estan en aquesta franja **entre el 60 i el 70% de les persones amb nacionalitat de països de l'Àfrica, Amèrica, Àsia i Oceania**. Destaca el predomini femení de la població a partir de 20 anys amb nacionalitat de l'Amèrica del Sud, Amèrica del Nord i Central i països Europeus que no formen part de la UE; i la masculinització de la població amb nacionalitat de països de l'Àfrica o d'Àsia i Oceania a partir d'aquesta mateixa edat.
- Si ens fixem en l'evolució de la població a Catalunya veiem que **la població estrangera** —entesa aquí com aquella que no té nacionalitat espanyola, independentment del lloc de naixement— **ha passat de ser un 2,9% de la població l'any 2000** (181.590 persones) **a un 14,2% actualment** (1.082.099 persones, dades 2018). Va augmentar especialment entre els anys 2000 i 2010 (fins a 1.198.538 persones), va disminuir fins el 2016 (1.023.398 persones) i els darrers dos anys ha tornat a créixer. Les migracions a Catalunya s'han d'entendre en el marc d'un context internacional de fluxos migratoris.
- **Sis de cada deu persones amb nacionalitat estrangera viuen a l'àrea metropolitana de Barcelona i hi representen el 13,6% de la població**. A les comarques de Girona hi viuen unes 142.000 persones amb nacionalitat no espanyola que són el 19,1% de la població, gairebé 79.000 al Camp de Tarragona (15,3%

4. Càlcul propi a partir de dades de l'Idescat <<https://www.idescat.cat/pub/?id=pmh&n=7567>>

5. Vegeu dades de població a l'Estat espanyol per país de naixement a l'INE: <<https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/10/&file=01006.px>>

de la població) i 65.000 persones a Ponent (17,9% de la població). A la resta del territori català la presència de població amb nacionalitat estrangera és menor.

- El 2018 es va **concedir la nacionalitat espanyola a gairebé 19.000 persones** a Catalunya, que representen un 20,5% del total de concessions a l'Estat espanyol aquell any (92.500 persones). Un 37,1% de les concessions a Catalunya estan motivades per ser residència de 2 anys, un 31,2% per residència de 10 anys i un 25,6% per haver nascut a l'Estat espanyol.

1.2. Saldo migratori

Definicions

Saldo migratori | El saldo migratori o saldo destinació-procedència es refereix a la diferència o balanç entre persones immigrades i emigrades, segons municipi de referència. El saldo positiu indica immigració neta en el lloc de referència, és a dir un augment de la població. Per contra, el saldo negatiu significa emigració neta en el municipi, és a dir disminució de població.

Immigració externa | Canvi de residència quan el municipi de procedència és l'estranger i el de destinació és qualsevol dels municipis de Catalunya. La immigració externa inclou tant l'arribada de persones de nacionalitat espanyola com estrangera que procedeixen de l'estranger.

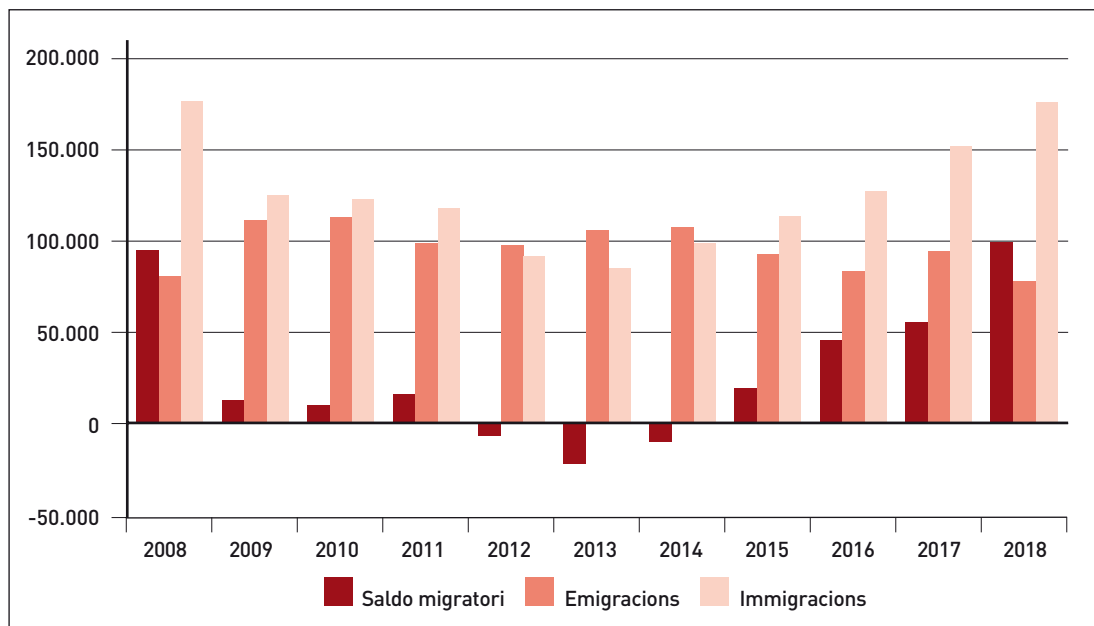
Emigració externa | Canvi de residència quan el municipi de destinació és l'estranger i el de procedència és qualsevol dels municipis de Catalunya. L'emigració externa inclou tant la sortida de persones de nacionalitat espanyola com estrangera.

Taula 4. Migracions externes a Catalunya i saldo migratori, 2008-2018 (número de persones)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Immigracions	176.613	125.252	124.494	118.146	92.625	85.908	99.543	113.990	128.474	151.878	177.216
Emigracions	81.326	111.427	113.741	100.589	98.776	106.657	108.495	92.994	83.241	94.582	78.003
Saldo migratori	95.287	13.825	10.753	17.557	-6.151	-20.749	-8.952	20.996	45.233	57.296	99.213

Font: Idescat (Estadística de variacions residencials de l'INE)

Gràfica 8. Migracions externes a Catalunya i saldo migratori, 2008-2018
(número de persones)

Font: Idescat (Estadística de variacions residencials de l'INE)

Taula 5. Saldos migratoris a Catalunya, per sexe i lloc de naixement, 2018
(número de persones)

	De 0 a 14 anys	De 15 a 29 anys	De 30 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 59 anys	De 60 anys i més	Total
Homes	7.790	25.456	7.633	6.797	2.593	1.277	51.546
Nascuts a Catalunya	-898	-378	-168	-130	36	63	-1.475
Nascuts a la resta d'Espanya	-4	21	40	27	-3	84	165
Nascuts a l'estranger	8.692	25.813	7.761	6.900	2.560	1.130	52.856
Dones	7.107	21.153	5.908	6.797	4.524	2.178	47.667
Nascudes a Catalunya	-820	-461	-190	-10	16	78	-1.387
Nascudes a la resta d'Espanya	44	25	24	23	18	87	221
Nascudes a l'estranger	7.883	21.589	6.074	6.784	4.490	2.013	48.833
Total	14.897	46.609	13.541	13.594	7.117	3.455	99.213
Nascuts a Catalunya	-1.718	-839	-358	-140	52	141	-2.862
Nascuts a la resta d'Espanya	40	46	64	50	15	171	386
Nascuts a l'estranger	16.575	47.402	13.835	13.684	7.050	3.143	101.689

Font: Idescat (Estadística de variacions residencials de l'INE)

Anàlisi:

- Catalunya ha registrat un saldo migratori (migracions externes) positiu entre els anys 2015 i 2018, després de tenir un saldo negatiu —més emigració externa que immigració— entre els anys 2012 i 2014. El 2018 el saldo va ser de poc més de 99.000 persones: van emigrar des de Catalunya a l'estranger 78.003 persones i van immigrar, també des de l'estranger, 177.216 persones. El saldo migratori del 2018 és el més alt de la darrera dècada i un 73% més elevat que l'any anterior (el 2017 va ser de poc més de 57.000 persones), es produeix un increment notable de les persones immigrades a Catalunya i una disminució de l'emigració a altres països.
- El 2018 el saldo migratori masculí és superior al femení, a diferència de la tendència dels anys anteriors (vegeu dades a l'Idescat). En tots dos casos és positiu (es rep més població de la que emigra): 51.546 persones entre els homes el 2018 i 47.667 entre les dones. Tant per homes com per dones es concentra majoritàriament entre la població de 15 a 29 anys, franja en què en total es reben 46.609 persones més de les que emigren a l'estranger.

2. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL

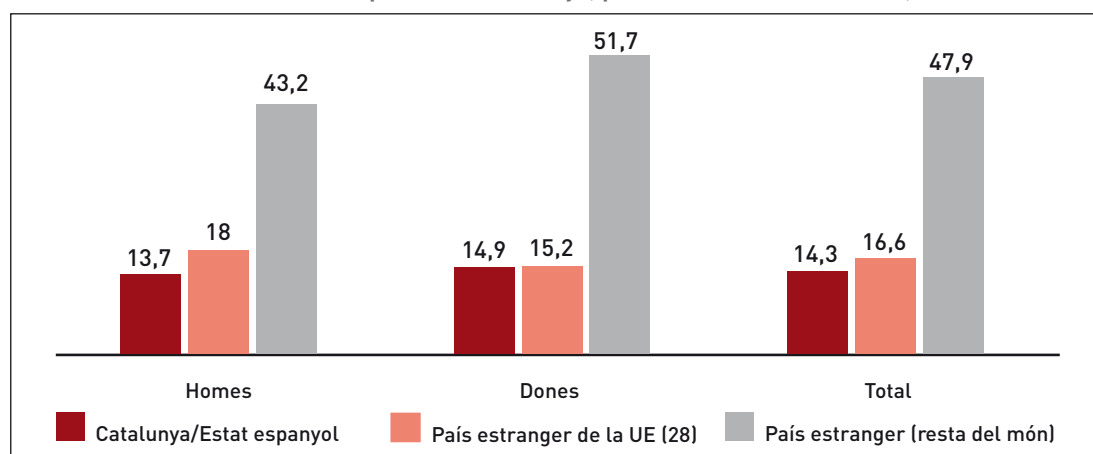
2.1. Taxa de risc de pobresa

Definicions

Taxa de risc de pobresa | Percentatge de persones que viuen en llars amb una renda disponible equivalent inferior al 60% dels ingressos medians corresponents al tipus de llar. L'equivalència es construeix sobre la base dels índexs de l'OCDE modificats.

Taxa de risc de pobresa després de rebre transferències socials | La comparació entre les taxes de risc de pobresa abans i després de les transferències socials és un indicador de l'efectivitat redistributiva del sistema de protecció social. Permet veure l'impacte del sistema de protecció social en la reducció del risc de pobresa.

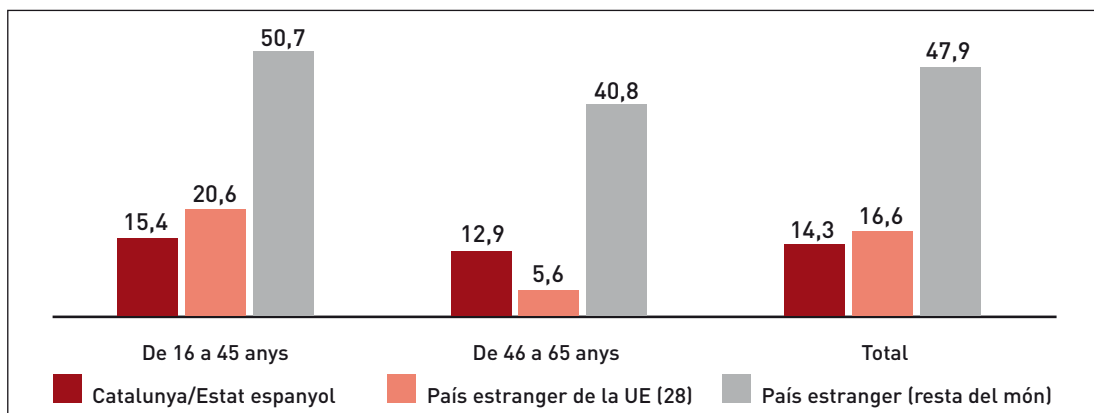
Gràfica 9. Taxa de risc de pobresa a Catalunya, per lloc de naixement i sexe, 2018 (%)*

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.
Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

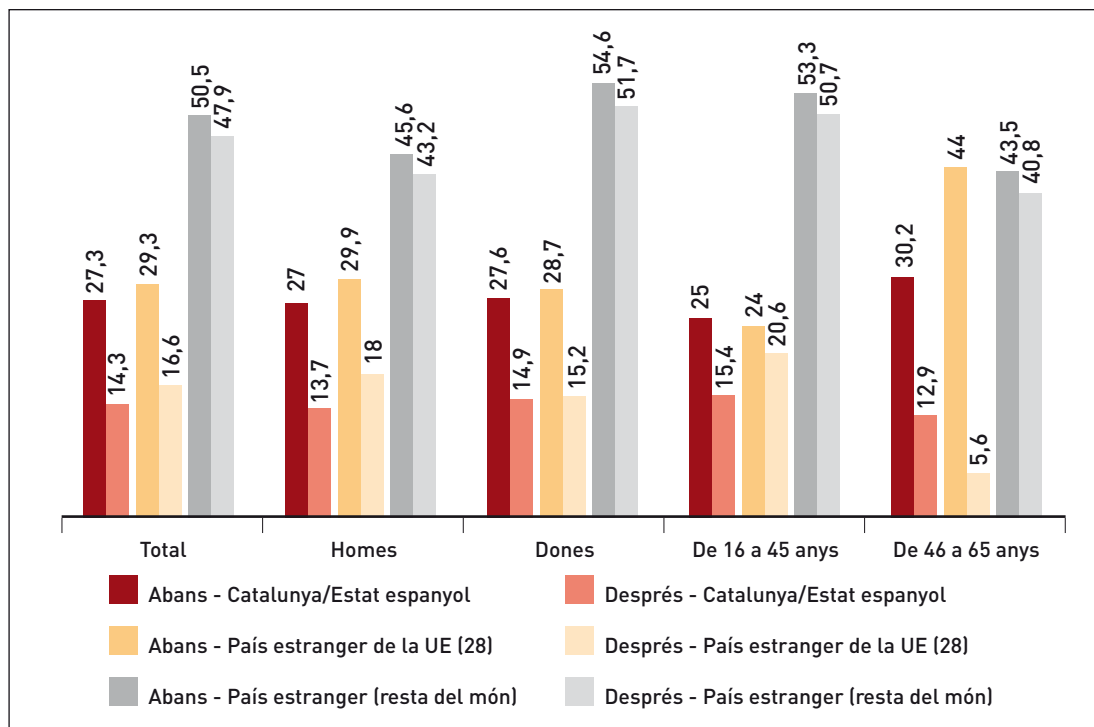

Gràfica 10. Taxa de risc de pobresa a Catalunya, per lloc de naixement i grups d'edat, 2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

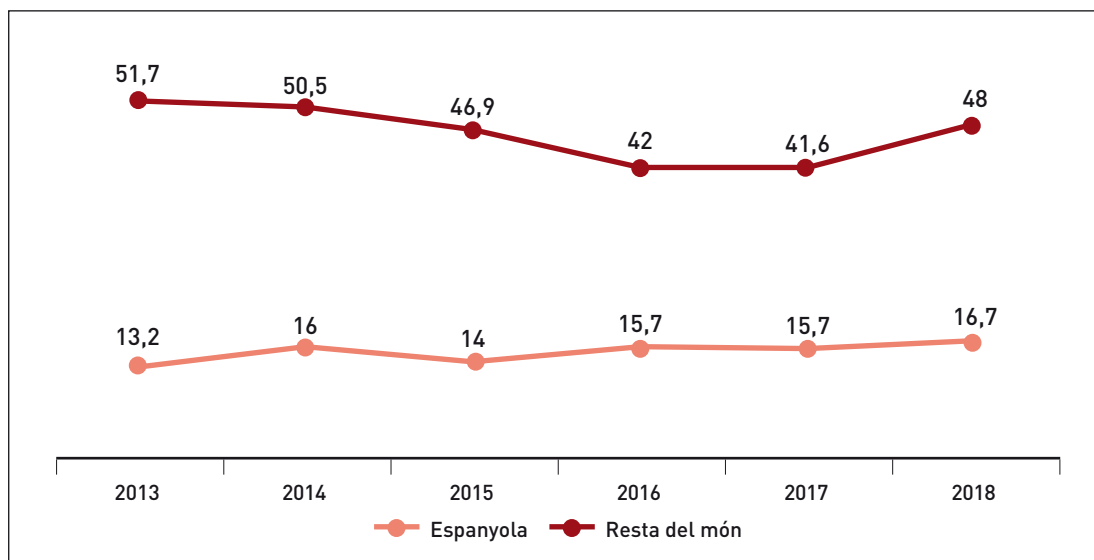
Gràfica 11. Taxa de risc de pobresa a Catalunya abans i després de rebre totes les transferències socials, per lloc de naixement, sexe i grups d'edat, 2018 (%)*

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

Gràfica 12. Taxa de risc de pobresa a Catalunya, per nacionalitat, 2013-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

Anàlisi:

- En informes INSOCAT anteriors hem assenyalat la tendència a l'alça de la pobresa a Catalunya: **dues de cada deu persones es troben en situació de risc de pobresa** (vegeu INSOCAT núm. 10). Una primera mirada a la pobresa des d'una perspectiva de les migracions ja posa de manifest una realitat colpidora: **un 47,9% de les persones migrades (extracomunitàries, de fora de la UE) a Catalunya són pobres** (dades de 2018). Per país de naixement, la taxa de risc de pobresa de la població nascuda a l'Estat espanyol descendeix fins el 14,3% i entre la població nascuda en països comunitaris és del 16,6%. **La taxa de pobresa de les persones migrades extracomunitàries triplica de llarg la de les persones nascudes a l'Estat espanyol**. Les dades són en tots els casos per a la població de 16 a 65 anys.
- A Catalunya, **ser migrant (de fora de UE) és una condició que genera pobresa** i assenjala l'origen com a desigualtat estructural. Si interseccionem l'origen amb el gènere, que com sabem és també generador de desigualtats en una societat patriarcal, constatem que **més de la meitat de les dones migrades de fora de la UE a Catalunya estan en risc de pobresa** (51,7% vs. 43,2% entre els homes). Pel que fa a l'edat, el **50% de la població migrada (de fora de la UE) d'entre 16 i 45 anys** es troba en situació de risc de pobresa, una proporció que decreix fins el 40,8% entre la població de 45 a 65 anys.
- L'accentuada bretxa de risc de pobresa segons l'origen fa saltar les alarmes sobre les **deficiències del sistema de protecció social a Catalunya**. La comparació entre la taxa de risc de pobresa de la població abans i després de rebre transferències socials ho confirma. Mentre que **les prestacions socials redueixen gairebé a la meitat la taxa de risc de pobresa entre la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol** (27,3% abans vs. 14,3% després) o a la UE (29,3% abans i 16,6% després), **pràcticament no tenen efecte en la població migrada extracomunitària**. D'un 50,5% de risc de pobresa abans de les transferències és passa a un 47,9% després. Tal i com es recull al resum executiu de l'informe, amb aportacions qualitatives d'entitats membres d'ECAS, ens trobem amb un **sistema de protecció social dèbil** (ajudes puntuals i amb poca visió integral de la situació de les persones migrades), disparitat de criteris entre municipis i **polítiques d'estrangeria excloents** (població en situació administrativa irregular, sense accés a contractes laborals). A l'informe INSOCAT núm. 9, 'Les veus de la pobresa',

recollíem també les dificultats d'accés als serveis socials i com totes les dificultats es magnifiquen per a la població en situació administrativa irregular.

- De fet, **les transferències socials no només no disminueixen la bretxa entre la població comunitària i extracomunitària, sinó que la incrementen.** La diferència és especialment marcada en la població de 45 a 65 anys: de partida, la població d'aquesta franja d'edats nascuda en països de la UE té una taxa de risc de pobresa del 44% que es redueix fins el 5,6% després de rebre les transferències, mentre que en la població també migrada però de fora de la UE, la taxa passa del 43,5% al 40,8%. L'estudi *Inmigración y Estado del bienestar en España*, publicat el 2011 per l'Obra Social "la Caixa", també rebutja estereotips sobre la població migrada i el suposat abús sobre el sistema de protecció social: la seva aportació a l'Estat del Benestar és superior a la que reben.
- Des d'un punt de vista evolutiu veiem que el **2018 s'ha incrementat** en més de sis punts percentuals la **taxa de risc de pobresa de la població amb nacionalitat estrangera** (41,6% el 2017 vs. 48% el 2018), mentre que entre 2013 (primer any pel que disposem de dades, taxa del 51,7%) i 2017 havia disminuït deu punts percentuals. Aquest increment és preocupant, si bé no podem parlar encara d'un canvi de tendència. En aquest cas es tracta de dades segons la nacionalitat de la població, no el país d'origen, i no distingeixen entre nacionalitats comunitàries i extracomunitàries.

2.2. Taxa AROPE (taxa de risc de pobresa o exclusió social)

Definició | Per tal de reflectir el caràcter multifactorial de la pobresa, la taxa AROPE (acrònim de l'anglès *At-Risk-of Poverty and Exclusion*) té en compte tres indicadors: la població que viu sota el llindar de pobresa (en llars amb una renda inferior al 60% de la mediana de la renda nacional), la població afectada per una privació material severa (no poden permetre's el pagament de quatre dels següents nou ítems: hipoteca, lloguer o pagaments a termini; manteniment de l'habitatge a una temperatura adequada; una setmana de vacances l'any; un àpat amb carn, pollastre o peix cada dos dies; telèfon; televisió; rentadora; cotxe; despeses imprevistes), i la població amb baixa intensitat de treball per llar (nombre de mesos treballats durant l'any per part de tots els membres de la llar en edat laboral en relació als mesos que teòricament podrien treballar; una intensitat de treball igual o inferior a 0,20 es considera baixa).

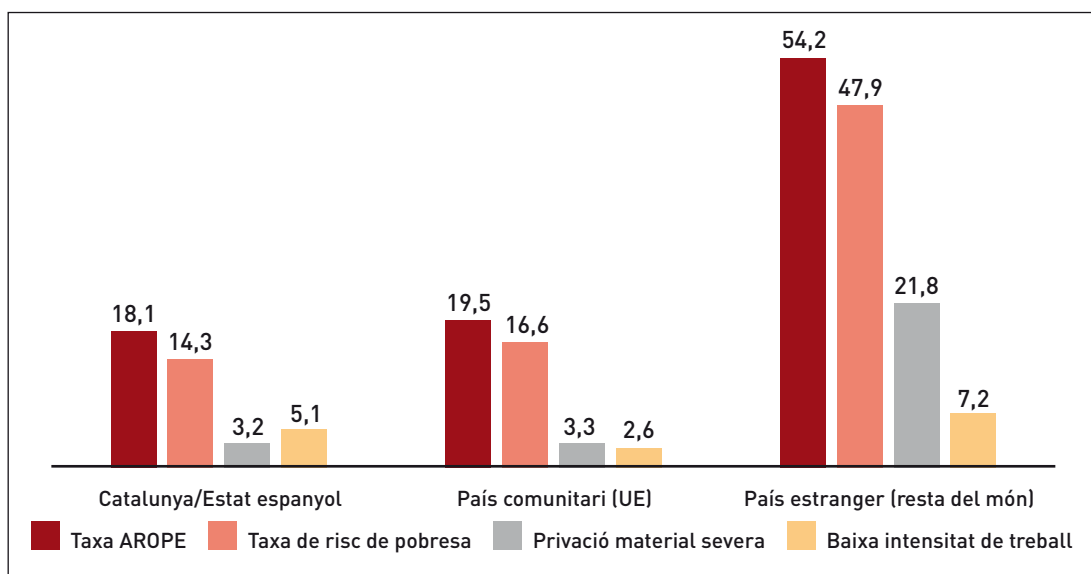
Taula 6. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, per lloc de naixement, sexe i grups d'edat, 2018 (%)

	Taxa AROPE	Taxa de risc de pobresa	Privació material severa	Baixa intensitat de treball
Total de població*				
Catalunya/Estat espanyol	18,1	14,3	3,2	5,1
País comunitari (UE)	19,5	16,6	3,3	2,6
País extracomunitari (resta del món)	54,2	47,9	21,8	7,2
Homes*				
Catalunya/Estat espanyol	17,7	13,7	3,4	5
País comunitari (UE)	20,6	18,0	2,9	3,2
País extracomunitari (resta del món)	50,2	43,2	20,9	6,5
Dones*				
Catalunya/Estat espanyol	18,6	14,9	3	5,2
País comunitari (UE)	18,3	15,2	3,7	2,1
País extracomunitari (resta del món)	57,4	51,7	22,5	7,8
De 16 a 45 anys				
Catalunya/Estat espanyol	18,3	15,4	3,1	4,3
País comunitari (UE)	23,3	20,6	4,5	2,4
País extracomunitari (resta del món)	57,5	50,7	21,7	6,8
De 46 a 65 anys				
Catalunya/Estat espanyol	18,0	12,9	3,3	6,2
País comunitari (UE)	8,7	5,6	0	3,1
País extracomunitari (resta del món)	45,8	40,8	22	8,4

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.

Font: Idescat [Enquesta de condicions de vida de l'INE]

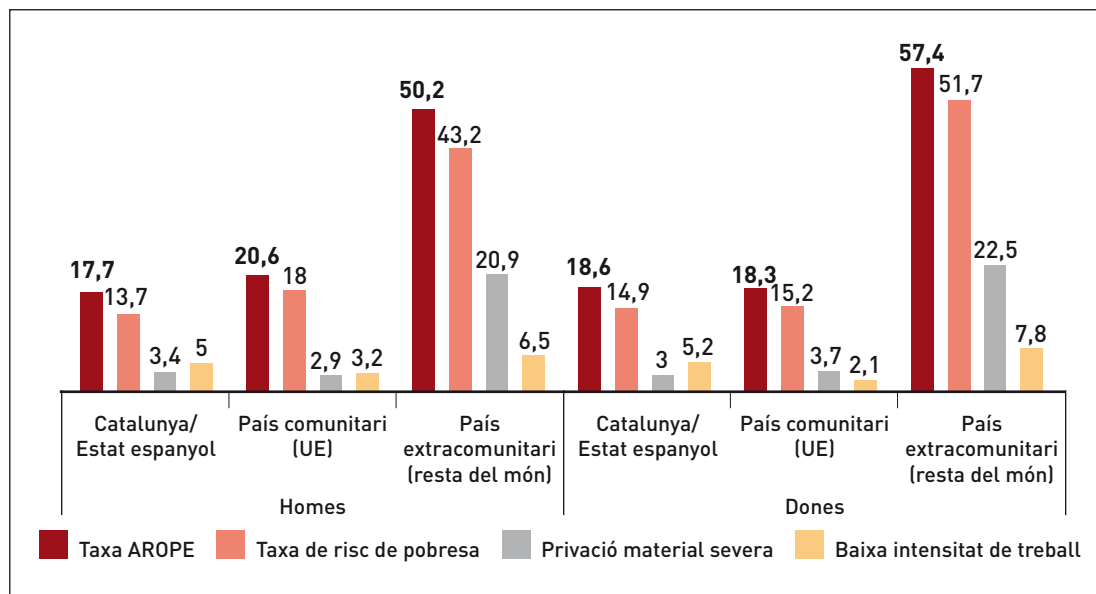
Gràfica 13. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, per lloc de naixement, 2018* (%)

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.

Font: Idescat [Enquesta de condicions de vida de l'INE]

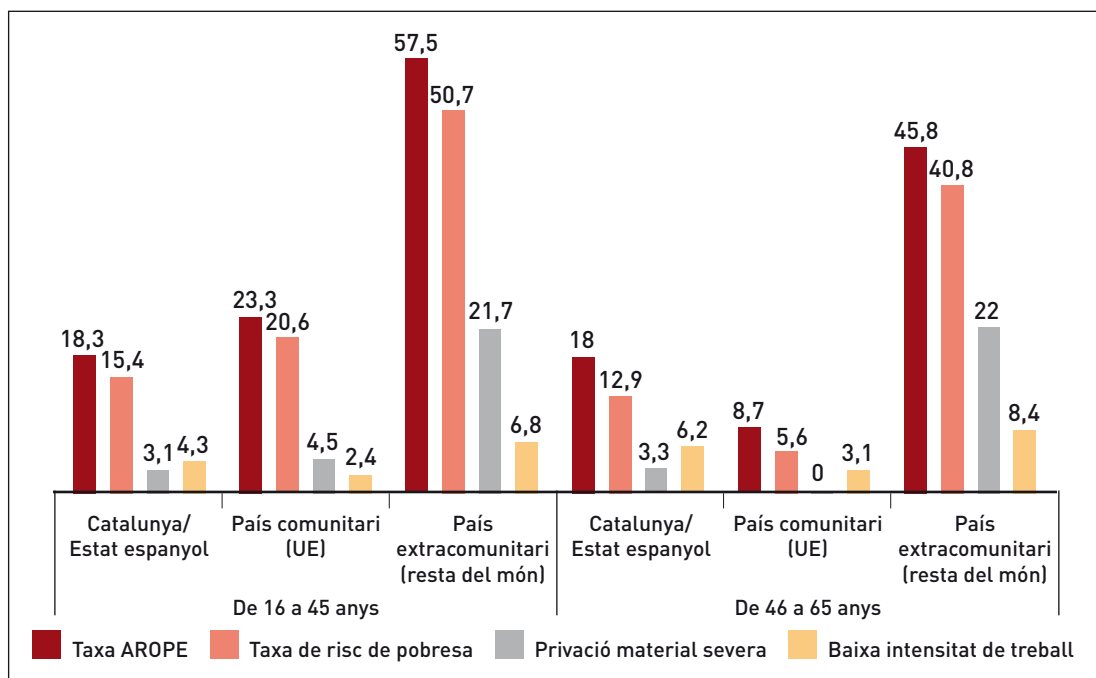
Gràfica 14. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, per lloc de naixement i sexe, 2018* (%)

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.

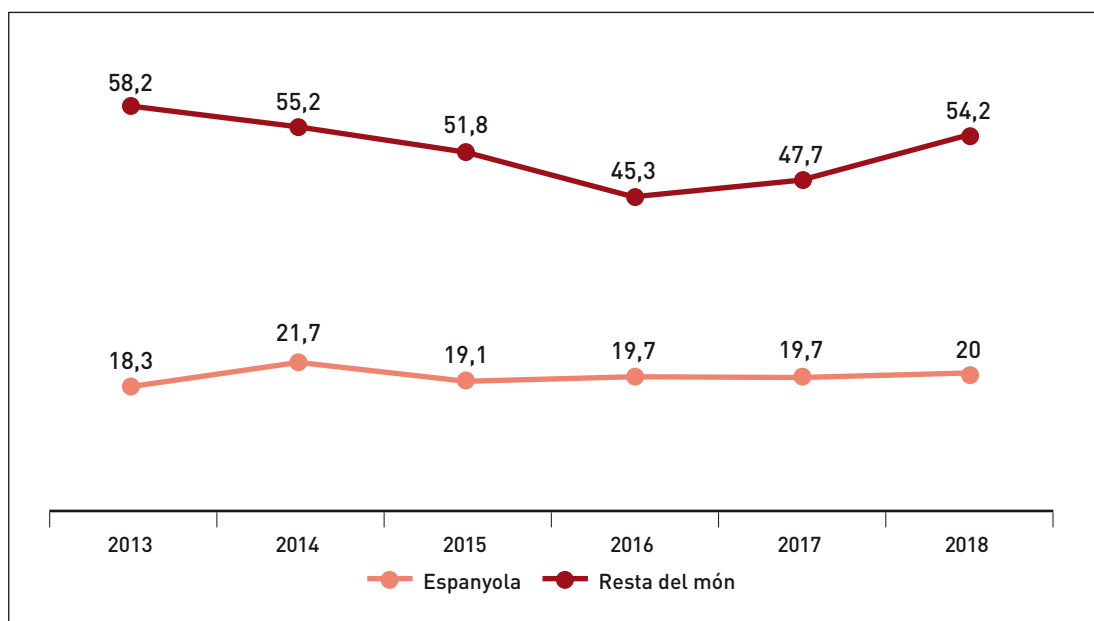
Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

Gràfica 15. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, per lloc de naixement i grups d'edat, 2018* (%)

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

Gràfica 16. Taxa AROPE a Catalunya, per nacionalitat, 2013-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de condicions de vida de l'INE)

Anàlisi:

- Del total de població de Catalunya, **més de la meitat de les persones nascudes a països de fora de la UE estan en risc de pobresa o exclusió social** (taxa AROPE del 54,2% el 2018, població de 16 a 65 anys) i es troben, com a mínim, en una d'aquestes situacions: viuen amb uns ingressos per sota del llindar de risc de pobresa (47,9%), amb privació material severa (21,8%) o en una llar amb baixa intensitat de treball (7,2%). Així ho indica la taxa AROPE, un indicador molt complet que reflecteix el **caràcter multifactorial de la pobresa**. Per a la resta de la població les dades són gairebé tres vegades inferiors: taxa AROPE del 18,1% entre la població nascuda a l'Estat espanyol i 19,5% en països de la resta de la UE.
- Es confirma, com hem vist anteriorment, que ser **migrant de fora de la UE a Catalunya aboca, en molts casos, a la pobresa i l'exclusió social**. Aquesta marcada diferència segons si s'és o no d'origen europeu reflecteix una **societat racista amb polítiques d'estrangeria, econòmiques, de benestar social i participació ciutadana excloents i discriminatòries**.
- La taxa AROPE també reflecteix la **juxtaposició de desigualtats estructurals**: prop d'un **60% de les dones a Catalunya nascudes fora de la UE estan en situació de pobresa i exclusió social** (57,4% vs. 50,2% els homes). Per contraposició, la taxa AROPE entre els homes nascuts a l'Estat espanyol disminueix fins el 17,7%. Les dones no europees també són les que pateixen major privació material severa, un 22,5%, i baixa intensitat de treball, el 7,8%.
- Pel que fa a l'edat, es confirma que la **població d'origen extracomunitari d'entre 16 i 45 anys es troba en major risc de pobresa i exclusió social que la de 46 a 65 anys**: 57,5% vs. 45,8%. Malauradament no tenim accés a dades que creuin gènere i edat (per manca de mostra). Tot i això, podem imaginar que un dels segments de població més pobres a Catalunya són les dones joves nascudes fora de la UE.
- Si agafem una perspectiva evolutiva de la taxa AROPE per nacionalitat (aquí les dades no són per origen ni podem distingir entre població comunitària/extracomunitària) es confirma una **breixa de pobresa i desigualtat crònica i creixent**. En anteriors informes INSOCAT ja hem posat de manifest com

de preocupant és que la pobresa es cronifiqui a Catalunya des de fa dècades –en global afecta gairebé una quarta part de la població— i **les polítiques socials no siguin capaces de revertir-la**. En el cas de la població amb nacionalitat extracomunitària la problemàtica s'agreuja: d'una taxa AROPE del 45,3% el 2016 passem al 54,2% el 2018.

3. TREBALL I ATUR

3.1. Evolució recent de l'ocupació i de l'atur

Definicions

Població activa | D'acord a l'Enquesta de població activa, es tracta del conjunt de persones de 16 anys i més que tenen ocupació o estan disponibles i fan gestions per incorporar-se al mercat de treball.

Taxa d'activitat | Indicador relatiu associat a la població activa: població activa respecte el total de població en edat de treballar (a partir dels 16 anys). S'expressa com a percentatge.

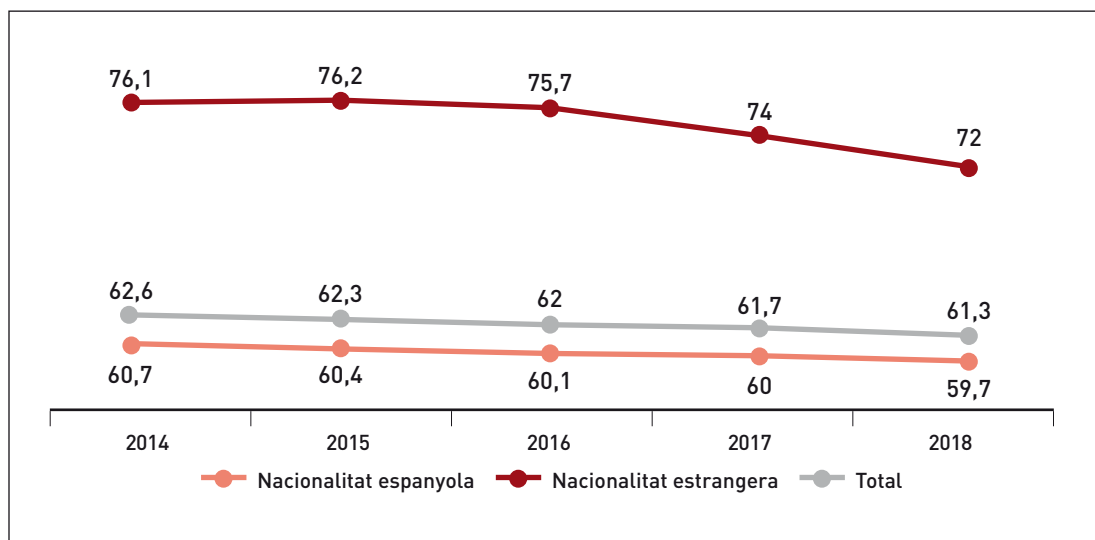
Població ocupada | Persones de 16 anys i més que han treballat en una ocupació de forma remunerada, com a mínim una hora durant la setmana de referència, per compte propi o d'altri, incloent-hi les persones temporalment absents que esperen la seva reincorporació. Cal destacar el subcol·lectiu de la població ocupada assalariada que s'obté classificant la població segons la situació professional.

Taxa d'ocupació | Indicador relatiu associat a la població ocupada: població ocupada respecte el total de població en edat de treballar (a partir dels 16 anys). S'expressa com a percentatge.

Població desocupada | Persones de 16 anys i més que no treballen, cerquen feina i estan disponibles per treballar. Inclou els que cerquen la primera feina i els que ja han treballat anteriorment.

Taxa d'atur | Indicador relatiu associat a la població desocupada: població desocupada respecte el total de població activa. S'expressa com a percentatge. L'Enquesta de població activa considera aturades aquelles persones de 16 anys o més que reuneixen simultàniament les condicions següents: a) estar sense feina, no haver tingut una ocupació per compte d'altri ni per compte propi durant la setmana de referència; b) en recerca de feina: haver iniciat la recerca de feina per compte aliè o haver fet gestions per establir-se pel seu compte durant el mes precedent; c) estar disponible per treballar, en condicions de començar a fer-ho en un termini de dues setmanes.

Gràfica 17. Taxa d'activitat a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de població activa de l'INE), càlcul propi.

Gràfica 18. Taxa d'ocupació a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de població activa de l'INE), càlcul propi.

Taula 7. Població activa, població ocupada i població desocupada a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (milers de persones)

	2014	2015	2016	2017	2018
Població de 16 anys i més					
Nacionalitat espanyola	5.329,8	5.352,4	5.361,9	5.373,6	5.397
Nacionalitat estrangera	745,5	716,4	730,1	754	802,2
Total	6.075,3	6.068,8	6.092	6.127,6	6.199,2
Població activa					
Nacionalitat espanyola	3.237,2	3.235,1	3.224,6	3.224,5	3.220,8
Nacionalitat estrangera	567	545,7	552,9	558,1	577,8
Total	3.804,2	3.780,8	3.777,5	3.782,6	3.798,6
Població ocupada					
Nacionalitat espanyola	2.661,9	2.704,5	2.776,6	2.850,3	2.904,2
Nacionalitat estrangera	369	373,2	407,2	425	458
Total	3.030,9	3.077,7	3.183,9	3.275,3	3.362,2
Població desocupada					
Nacionalitat espanyola	575,4	530,6	447,9	374,2	316,7
Nacionalitat estrangera	197,9	172,5	145,7	133,1	119,8
Total	773,3	703,1	593,6	507,2	436,4

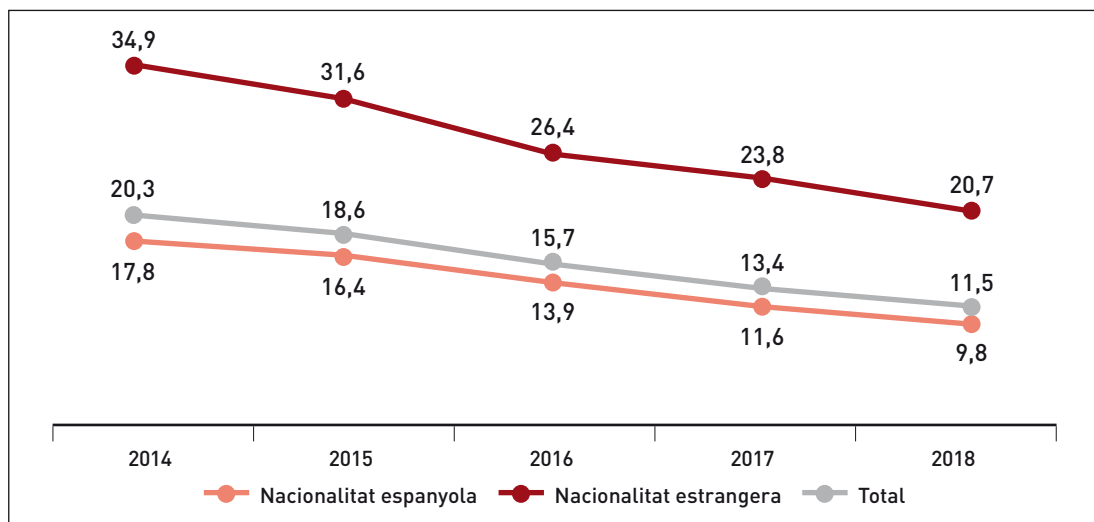
Font: Idescat (Enquesta de població activa de l'INE)

Taula 8. Treballadors i treballadores amb contracte laboral a Catalunya, per lloc de naixement i sexe, 2017

	Nombre	%	Homes (nombre)	Dones (nombre)	Homes (%)	Dones (%)
Catalunya / Estat espanyol	2.718.900	85,3	1.377.550	1.341.350	50,7	49,3
Altres països (població migrada)	469.950	14,7	283.675	186.275	60,4	39,6
Resta de la Unió Europea	173.600	5,4				
Resta d'Europa (fora de la UE)	16.925	0,5				
Àfrica	114.650	3,6				
Àsia	59.500	1,9				
Amèrica central i del Sud	102.650	3,2				
Altres	2.600	0,1				
Total	3.188.850	100	1.661.225	1.527.625	52,1	47,9

Font: Mostra contínua de vides laborals de la Seguretat Social

Gràfica 19. Taxa d'atur a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de població activa de l'INE), càlcul propi.

Anàlisi:

- La taxa d'atur es redueix de manera continuada a Catalunya des de fa cinc anys en termes globals i aquesta tendència també és clara tenint en compte la nacionalitat de la població: per a la població amb nacionalitat espanyola ha passat del 17,8% el 2014 al 9,8% el 2018 (-8 punts percentuals) i per a la que té nacionalitat estrangera, d'un 34,9% el 2014 a un 20,7% el 2018 (-14,2 punts percentuals). Si bé s'està reduint de manera pronunciada entre la població amb nacionalitat estrangera, **la seva taxa d'atur encara és més del doble que la de la població amb nacionalitat espanyola**. Veiem doncs que les persones migrades a Catalunya tenen **grans dificultats d'accés al mercat de treball i pateixen discriminació en aquest sentit** (en aquest cas ho veiem únicament per la nacionalitat, no l'origen, que seria possiblement més revelador).
- En canvi, la **taxa d'activitat** —percentatge de persones amb ocupació o disponibles per incorporar-se al mercat de treball, majors de 16 anys— és considerablement **més elevada entre la població amb nacionalitat estrangera: 72% vs. 59,7%** la població amb nacionalitat espanyola. Cal mencionar que la taxa ha disminuït lleugerament des de 2014 (76,1%) fins a l'actualitat, encara que en termes absoluts està creixent (població activa amb nacionalitat estrangera de 577,8 milions de persones).
- La **taxa d'ocupació millora a Catalunya des de fa anys** per al conjunt de la població i és lleugerament superior per a la població amb nacionalitat estrangera (57,1% el 2018) respecte a l'espanyola (53,8%). A Catalunya, a partir de dades de 2017, **entre els treballadors i treballadores amb contracte laboral** (més de 3 milions de persones) **les persones migrades representen un 14,7%**, sent un 60,4% homes i un 39,6% dones. Pel que fa a l'origen, la major part prové de la resta de països de la Unió Europea i, a continuació, de l'Àfrica i de l'Amèrica central i del Sud.

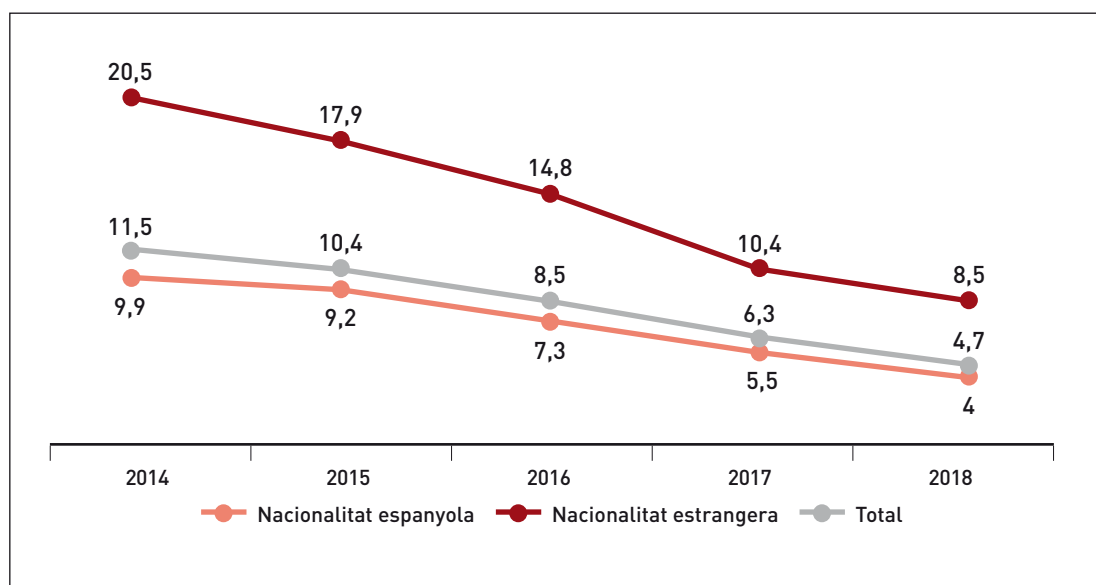
3.2. Atur de llarga durada

Definicions

Taxa d'atur de llarga durada | Percentatge de persones aturades que porten un any o més en situació d'atur en relació a la població activa total.

Taxa d'atur de llarga durada en relació a l'atur total | Percentatge de persones aturades de llarga durada respecte el total de població aturada.

Gràfica 20. Taxa d'atur de llarga durada (més de 12 mesos) a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat [Enquesta de població activa de l'INE]

Anàlisi:

- L'atur de llarga durada també decreix a Catalunya de manera continuada: entre 2014 i 2018 s'ha reduït més de la meitat, tant per a la població amb nacionalitat espanyola com estrangera. Tot i això, la població amb nacionalitat estrangera continua tenint una taxa que dobla la de la població amb nacionalitat espanyola, un patró que es repeteix per tot el període analitzat: el 2018 8,5% vs. 4% (el 2014 20,5% vs. 9,9%). Tot i la disminució, la xifra posa de manifest que actualment un 20,7% de les persones amb nacionalitat estrangera que viuen a Catalunya estan a l'atur i un 8,5% hi porten més d'un any (en tots dos casos dins de la població activa, a partir dels 16 anys).

3.3. Pobresa en el treball i condicions laborals

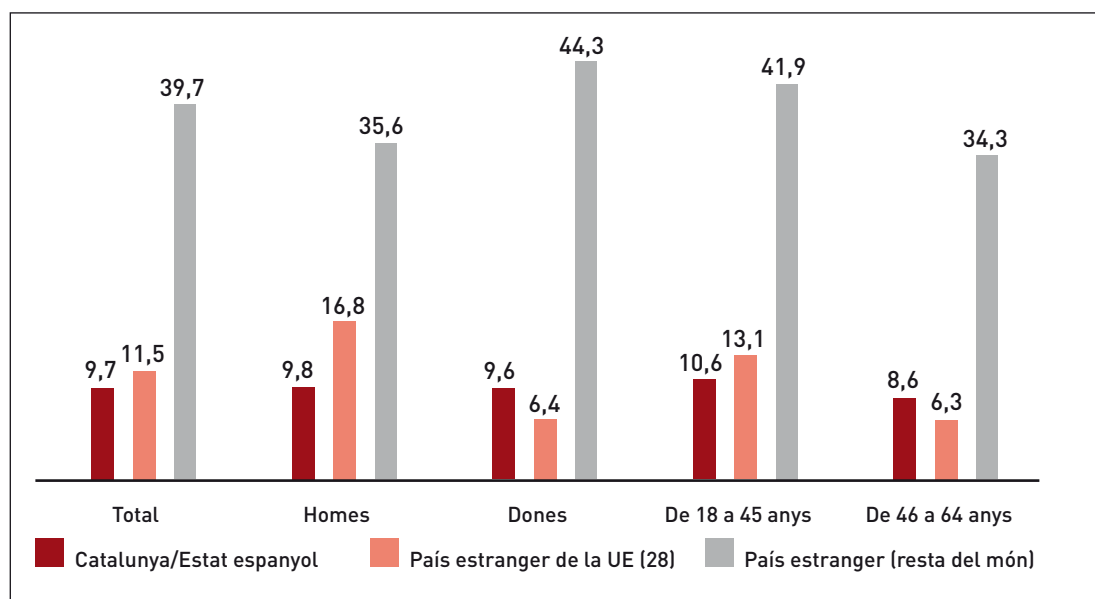
Definicions

Taxa de risc de pobresa en el treball | Indicador que mostra la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència de la renda (l'any anterior a la data de l'Enquesta de Condicions de Vida) i tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc de pobresa. Aquest llindar es fixa com el 60% de la mediana nacional dels ingressos disponibles anuals equivalents (després de transferències socials).

Taxa de temporalitat | Proporció de la població ocupada assalariada amb contracte temporal respecte el total de la població ocupada assalariada.

Taxa de salarització | Indicador relatiu associat a la població ocupada assalariada. Posa en relació el percentatge de població ocupada assalariada respecte el total de població ocupada.

Gràfica 21. Taxa de risc de pobresa en el treball a Catalunya, per lloc de naixement, 2018 (%)*

* Les dades són únicament per a la població de 16 a 65 anys.

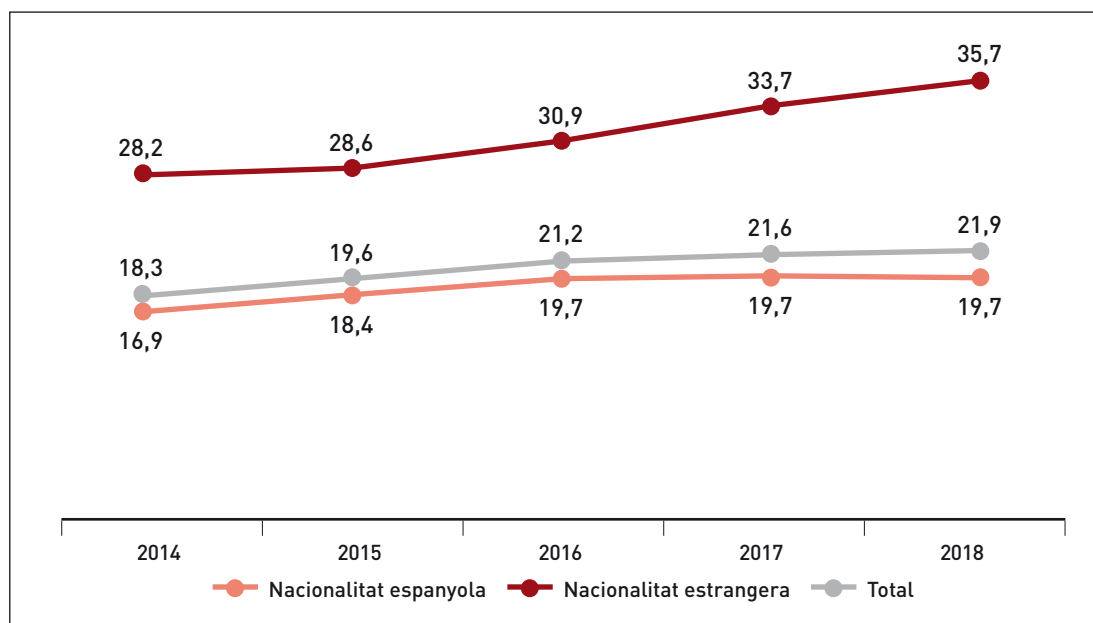
Font: Idescat [Enquesta de condicions de vida de l'INE]

Taula 9. Població ocupada assalariada a Catalunya, per tipus de contracte i nacionalitat, 2014-2018 (milers de persones)

	2014	2015	2016	2017	2018
Contracte indefinit	2.051,1	2.046,9	2.091,6	2.154,6	2.213,8
Nacionalitat espanyola	1.828,6	1.819,4	1.849,1	1.914,3	1.965,7
Nacionalitat estrangera	222,5	227,4	242,5	240,3	248,1
Contracte temporal	460	500,2	561,9	592,7	620,2
Nacionalitat espanyola	372,8	409,2	453,4	470,6	482,2
Nacionalitat estrangera	87,3	91	108,5	122,1	138
Població ocupada assalariada total	2.511,1	2.547	2.653,5	2.747,3	2.834,1
Nacionalitat espanyola	2.201,3	2.228,6	2.302,5	2.385	2.447,9
Nacionalitat estrangera	309,8	318,4	351	362,4	386,2

Font: Idescat [Enquesta de població activa de l'INE]

Gràfica 22. Taxa de temporalitat a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat [Enquesta de població activa de l'INE], càlcul propi.

Gràfica 23. Taxa de salarització a Catalunya, per nacionalitat, 2014-2018 (%)

Font: Idescat (Enquesta de població activa de l'INE), càlcul propi.

Anàlisi:

- Fa anys que els informes INSOCAT adverteixen que **tenir una feina no és garantia de no ser pobre** (14,4% de la població amb feina ho és). Una mirada a l'origen de la població revela una **bretxa abismal: a Catalunya el 40% de les persones migrades de països de fora de la UE que tenen feina no superen el llindar de la pobresa** (vs. 9,7% de nascudes a l'Estat espanyol i 11,5% en països de la UE). La taxa d'atur es redueix, però davant les xifres sorgeix la pregunta: **tenir feina millora les condicions materials de vida de la població nascuda fora de la UE?** En anteriors INSOCAT havíem assenyalat que la taxa de risc de pobresa mostra una **dimensió de la precarietat laboral**. Amb les dades per origen de la població anem més enllà de la precarietat i veiem que **el treball assalariat empobreix en un model socioeconòmic capitalista generador de desigualtats a nivell global**. Tal i com s'ha recollit al focus grup amb entitats d'acció social —vegeu el resum executiu— la població migrada, especialment l'extracomunitària, té **moltes dificultats d'accés al mercat laboral regular i a feines dignes**. Les migracions globals i les polítiques discriminatòries (d'estrangeria, treball, socioeconòmiques...) faciliten una major explotació laboral i l'**increment del marge de benefici a costa de les condicions de vida**, de la vida mateixa, de la població.
- Sumant el gènere al lloc de naixement ens trobem que **la pobresa en el treball afecta el 44,3% de les dones amb feina nascudes fora de la UE que viuen a Catalunya** (vs. 35,6% dels homes). Situant-nos en xifres molt més baixes, per a la resta de població els homes tenen una taxa de pobresa en el treball superior que les dones, sobretot en la població migrada d'altres països de la UE: 16,8% els homes vs. 6,4% les dones. Per edat, **un 41,9% de la població de 16 a 45 anys nascuda fora de la UE amb feina no supera el llindar de la pobresa** (vs. 34,3% dels 46 als 64 anys).
- La taxa de temporalitat en el treball també mostra de manera clara com **la població estrangera** (en aquest cas només tenim dades per nacionalitat) **té de manera generalitzada pitjors condicions laborals**. Actualment **un 35,7% de les persones amb nacionalitat estrangera que treballen amb contracte ho fan de manera temporal** (s'obvia aquí el treball submergit). A més, la taxa de temporalitat de les treballadores amb nacionalitat estrangera creix de manera continuada durant el període pel que tenim dades (28,2% el 2014, 35,7% el 2018), mentre que entre la població amb nacionalitat espanyola s'ha estabilitzat en un 19,7% des de fa tres anys.

- La **taxa de salarització** —que indica el percentatge de població ocupada assalariada respecte el total de població ocupada— se situa en un **84,3% tant per a la població amb nacionalitat espanyola com estrangera**.
- En aquesta anàlisi no s'ha d'oblidar, com ja hem assenyalat en altres ocasions, que la precarietat és també conseqüència de les **mesures i reformes laborals orientades a una major flexibilitat del mercat de treball**, en el marc d'un sistema econòmic que genera desigualtats de manera intrínseca. A continuació hi seguim aprofundint a partir dels ingressos procedents del treball assalariat.

4. INGRESSOS I DESPESES

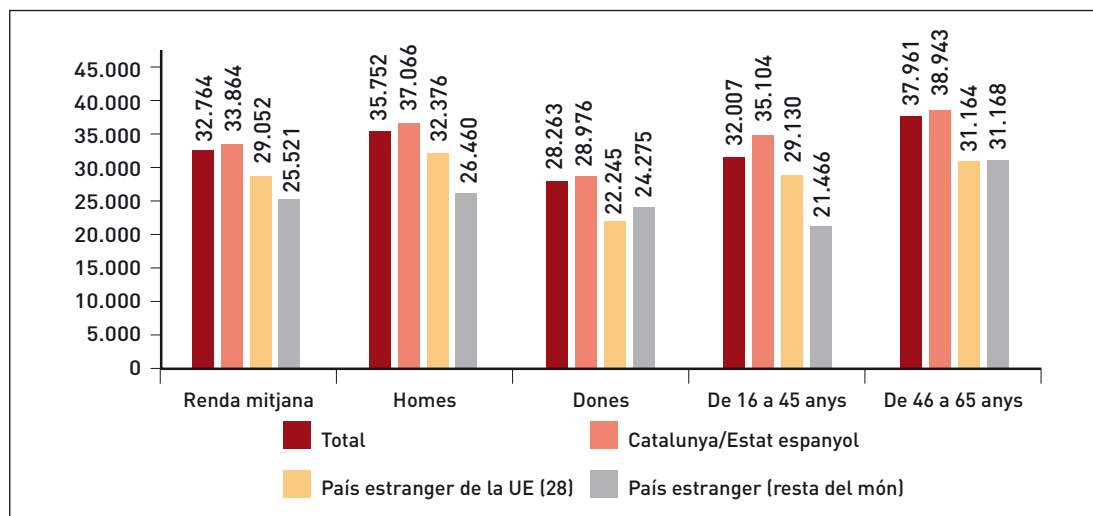
4.1. Desigualtat d'ingressos: treball i renda de les llars

Definicions

Ingressos salarials o ingressos procedents del treball | La Mostra contínua de vides laborals és una mostra confeccionada per la Seguretat Social a partir de les bases de cotització dels contractes laborals. Ens permet accedir a les remuneracions salarials brutes de la població. Presentem les dades a partir dels ingressos mensuals (mitjana mensual a partir dels salaris anuals) per trams.

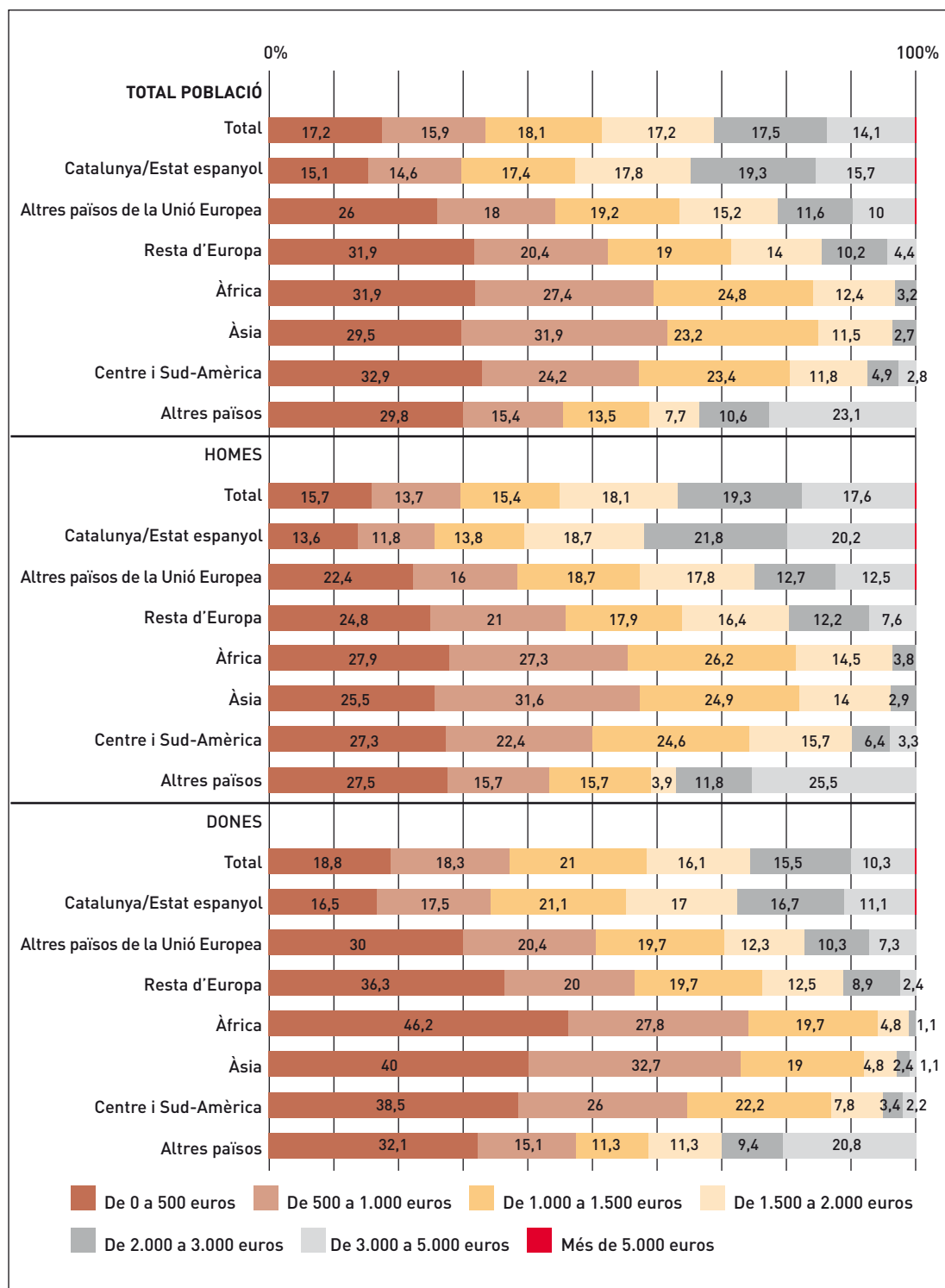
Renda mitjana neta anual de les llars | Recull els ingressos corrents monetaris i no monetaris de les llars, restant l'impost sobre la renda, els impostos sobre el patrimoni i les cotitzacions obligatòries de les persones assalariades, autònomes, desocupades i empresàries a la Seguretat Social i les transferències trameses entre llars. Parteix, per tant, dels ingressos percebuts durant un any pels membre de la llar, incloent els ingressos del treball (per compte propi o aliè) però també les pensions i prestacions socials, rendiments del capital mobiliari i immobiliari i altres tipus d'ingressos. Les dades s'elaboren mitjançant una metodologia mixta que combina la informació proporcionada per les persones enquestades amb els registres administratius de l'Agència Estatal d'Administració Tributària i de la Seguretat Social.

Gràfica 24. Renda mitjana anual de les llars a Catalunya, per lloc de naixement, sexe i grup d'edat de la persona de referència, 2018 (euros)

Font: Idescat [Enquesta de condicions de vida de l'INE]

Gràfica 25. Mitjana mensual dels ingressos salarials bruts anuals a Catalunya, presentats per trams, per lloc de naixement i sexe, 2017 (%)

Font: Mostra contínua de vides laborals de la Seguretat Social i càlcul propi dels %.

Taula 10. Mitjana mensual dels ingressos salarials bruts anuals a Catalunya, presentats per trams, per lloc de naixement i sexe, 2017 (%)

	De 0 a 500 euros	De 500 a 1.000 euros	De 1.000 a 1.500 euros	De 1.500 a 2.000 euros	De 2.000 a 3.000 euros	De 3.000 a 5.000 euros	Més de 5.000 euros
Total							
Total	17,2	15,9	18,1	17,2	17,5	14,1	0
Homes	15,7	13,7	15,4	18,1	19,3	17,6	0,1
Dones	18,8	18,3	21	16,1	15,5	10,3	0
Catalunya/Estat espanyol							
Total	15,1	14,6	17,4	17,8	19,3	15,7	0
Homes	13,6	11,8	13,8	18,7	21,8	20,2	0,1
Dones	16,5	17,5	21,1	17	16,7	11,1	0
Altres països de la Unió Europea							
Total	26	18	19,2	15,2	11,6	10	0
Homes	22,4	16	18,7	17,8	12,7	12,5	0,1
Dones	30	20,4	19,7	12,3	10,3	7,3	0
Resta d'Europa							
Total	31,9	20,4	19	14	10,2	4,4	0,1
Homes	24,8	21	17,9	16,4	12,2	7,6	0
Dones	36,3	20	19,7	12,5	8,9	2,4	0,2
Àfrica							
Total	31,9	27,4	24,8	12,4	3,2	0,4	0
Homes	27,9	27,3	26,2	14,5	3,8	0,4	0
Dones	46,2	27,8	19,7	4,8	1,1	0,4	0
Àsia							
Total	29,5	31,9	23,2	11,5	2,7	1,1	0
Homes	25,5	31,6	24,9	14,0	2,9	1,2	0
Dones	40	32,7	19,0	4,8	2,4	1,1	0
Amèrica central i del Sud							
Total	32,9	24,2	23,4	11,8	4,9	2,8	0,1
Homes	27,3	22,4	24,6	15,7	6,4	3,3	0,3
Dones	38,5	26	22,2	7,8	3,4	2,2	0
Altres països							
Total	29,8	15,4	13,5	7,7	10,6	23,1	0
Homes	27,5	15,7	15,7	3,9	11,8	25,5	0
Dones	32,1	15,1	11,3	11,3	9,4	20,8	0

Font: Mostra contínua de vides laborals de la Seguretat Social i càlcul propi dels %.

Anàlisi:

- A Catalunya hi ha discriminació salarial de gènere i d'origen, elements estructurals que generen pobresa i desigualtats. L'anàlisi de la mitjana mensual dels ingressos salarials percebuts durant l'any és especialment reveladora. **Més de la meitat de la població a Catalunya nascuda en països de l'Àfrica, Àsia, Amèrica central i del Sud i països europeus de fora de la UE cobra menys de 1.000 euros bruts mensuals de mitjana**, i una bona part en cobra menys de 500. En el cas de la població nascuda a Catalunya o a l'Estat espanyol, cotitza menys de mil euros el 29,6%, i en el cas de la nascuda a països de la UE, el 44%.
- De nou, per comprendre les condicions materials de vida de la població cal interseccionar gènere, origen i classe social. **A Catalunya 4 de cada 10 dones nascudes a països africans o asiàtics cotitzen menys de 500 euros mensuals de mitjana i 7 de cada 10 menys de 1.000 euros**. En el cas de les dones nascudes a l'Amèrica central i del Sud, el 38,5% ingressen menys de 500 euros bruts i el 64,5% menys de 1.000. Per a les dones nascudes a Catalunya i l'Estat espanyol són respectivament el 16,5% i el 34%. En canvi, entre els **salaris per sobre dels 2.000 euros mensuals (mitjana) trobem un terç de la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol i menys del 4% migrada de països africans o asiàtics**.
- La renda mitjana anual de les llars a Catalunya mostra una diferència de més de 8.000 euros segons si la persona de referència és nascuda a l'Estat espanyol (33.864 euros anuals per llar) o migrada de fora de la UE (25.521 euros anuals). Per gènere, les llars més riques són aquelles amb una persona de referència nascuda a l'Estat espanyol i d'entre 46 i 65 anys (38.943 euros). **A Catalunya les llars més pobres són les que tenen com a persona de referència una persona migrada de fora de la UE de menys de 45 anys (21.466 euros)**.

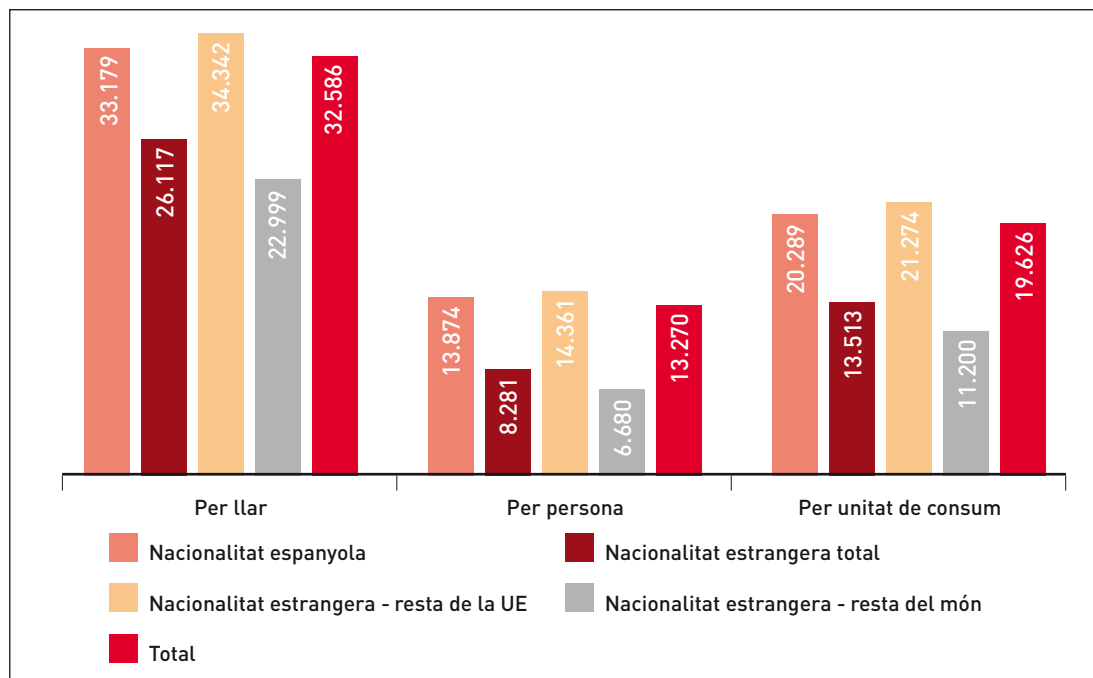
4.2. Despesa en béns de primera necessitat

Definició | L'Estadística de despesa en consum de les llars (Idescat) té l'objectiu d'oferir informació sobre la magnitud, l'estructura i la distribució de les despeses en consum que fan les llars. Des de l'any 2016 la despesa de consum de les llars s'ordena segons la Classificació europea de les funcions de consum individual (ECOICOP). L'enquesta també classifica, a la vegada, en dos grans agrupacions: els béns de primera necessitat i la resta de béns i serveis. Es consideren béns de primera necessitat: alimentació; vestit i calçat; habitatge, aigua, electricitat i altres combustibles; i mobiliari, equipament de la llar i despeses corrents. La resta de béns i serveis seran els grups restants no inclosos a la llista dels de primera necessitat. En les dades sociodemogràfiques —en aquest cas per nacionalitat— es prenen de referència les característiques del sustentador o sustentadora principal, és a dir la persona de 16 anys o més que tingui la major aportació periòdica al pressupost de la llar. Les dades s'ofereixen per llar⁶, per persona i per unitat de consum⁷.

6. D'acord a l'Estadística de despesa en consum de les llars (Idescat) una llar és una persona o conjunt de persones que ocupen en comú un habitatge familiar principal o una part d'aquest i consumeixen i comparteixen aliments o altres béns amb càrrec a un mateix pressupost. Dins d'un habitatge familiar principal pot haver-hi més d'una llar. Aquest és el cas quan es manté una separació d'economies entre les llars i quan s'ocupen àrees distintes i delimitades de l'habitatge, malgrat que disposin d'algunes estances comunes.

7. Per tal d'obtenir les unitats de consum s'empren les anomenades escales d'equivalència, que converteixen els membres de les llars en unitats de consum. Quan es posen en comú determinats béns i serveis, es generen unes economies d'escala, fet que comporta que les necessitats d'una llar amb n persones siguin inferiors a n vegades les necessitats d'una llar en la qual resideix una sola persona. Les escales d'equivalència són una mesura d'ajustament que converteix el nombre de membres residents a la llar en nombre d'unitats de consum. Tot i que hi ha nombroses formes de realitzar aquest ajust, l'escala d'equivalència que s'utilitza és la de l'OCDE modificada. Aquesta escala dona valor 1 al primer adult, 0,5 a la resta d'adults i 0,3 als menors de 14 anys. La despesa total d'una llar es divideix pel nombre d'unitats de consum de la llar i s'obté així la despesa equivalent per unitat de consum. A cada membre d'una llar se li atribueix la despesa equivalent de la seva llar.

Gràfica 26. Despesa mitjana anual de les llars a Catalunya, per nacionalitat del sustentador/a principal, 2018 (euros)

Font: Idescat [Enquesta de pressupostos familiars de l'INE]

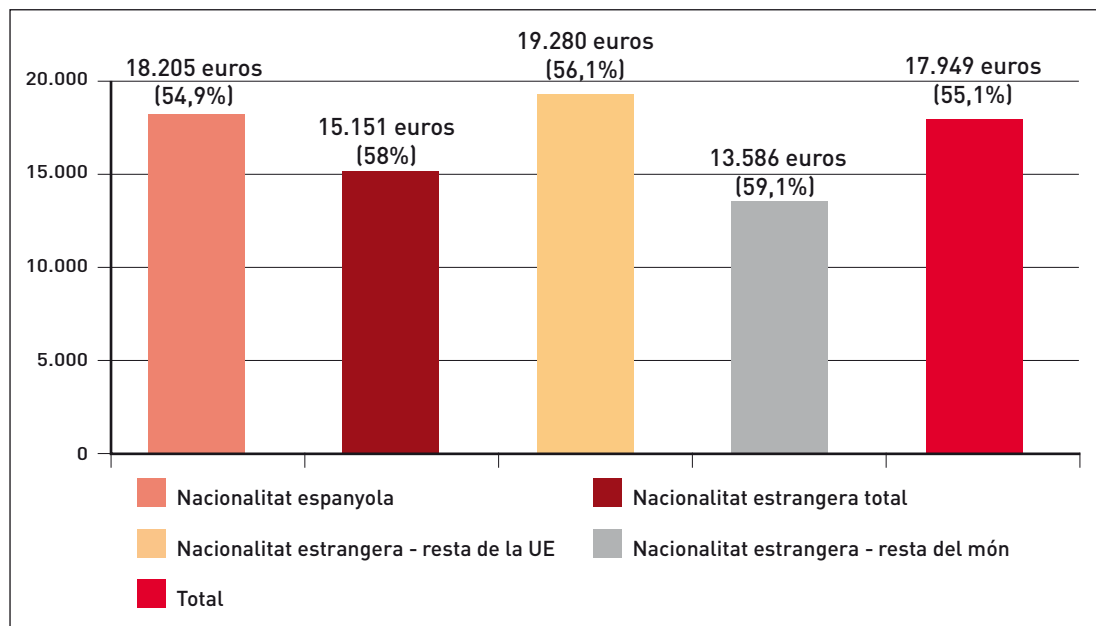
Taula 11. Despesa en béns de primera necessitat a Catalunya, per nacionalitat, 2018.
Despesa mitjana anual per llar (euros) i despesa percentual [%]*

	Total en béns de primera necessitat	Béns de primera necessitat				Resta de béns i serveis	Despesa mitjana total
		Alimentació	Vestit i calçat	Habitatge, aigua electricitat i altres combustibles	Mobiliari, equipament de la llar i despeses corrents		
Nacionalitat espanyola	18.205€ 54,9%	4.679€ 14,1%	1.415€ 4,3%	10.630€ 32%	1.481€ 4,5%	14.974€ 45,1%	33.179€
Nacionalitat estrangera total	15.151€ 58%	3.595€ 13,8%	1.901€ 7,3%	8.578€ 32,8%	1.077€ 4,1%	10.966€ 42%	26.117€
Nacionalitat estrangera - resta de la UE	19.280€ 56,1%	4.012€ 11,7%	3.166€ 9,2%	10.847€ 31,6%	1.255€ 3,7%	15.062€ 43,9%	34.342€
Nacionalitat estrangera - resta del món	13.586€ 59,1%	3.437€ 14,9%	1.422€ 6,2%	7.718€ 33,6%	1.009€ 4,4%	9.413€ 40,9%	22.999€
Total	17.949€ 55,1%	4.588€ 14,1%	1.456€ 4,5%	10.458€ 32,1%	1.447€ 4,4%	14.637€ 44,9%	32.586€

* Càlcul propi dels %.

Font: Idescat [Enquesta de pressupostos familiars de l'INE]

Gràfica 27. Despesa en béns de primera necessitat a Catalunya, per nacionalitat, 2018.
Despesa mitjana anual per llar (euros) i despesa percentual (%)*

* Càlcul propi dels %.

Font: Idescat (Enquesta de pressupostos familiars de l'INE)

Anàlisi:

- A Catalunya les llars destinen més de la meitat de les seves despeses anuals (un 55,1% de les despeses, 17.949 euros de mitjana, dades 2018) a béns de primera necessitat com l'habitatge i els subministraments (32,1%), l'alimentació (14,1%), el vestit i el calçat (4,5%) o el mobiliari i equipament per a la llar (4,4%). A partir de la nacionalitat del sustentador o sustentadora principal, veiem que **per a les llars amb nacionalitat estrangera els béns de primera necessitat representen una part més important de les seves despeses totals. Un major esforç econòmic que arriba pràcticament a un 60% de la despesa a les llars estrangeres de fora de la Unió Europea, segons la nacionalitat del sustentador o sustentadora principal (vs. 54,9% en les llars amb nacionalitat espanyola i 56,1% en les de nacionalitat estrangera d'altres països de la UE). També a nivell percentual, les llars de nacionalitat estrangera extracomunitària destinen un 33,6% de les despeses a l'habitatge i els subministraments (vs. 32% per part de les llars amb nacionalitat espanyola i 32,1% de mitjana del total de llars a Catalunya).**
- L'elevat esforç econòmic per a les llars de nacionalitat estrangera **no implica que la despesa en termes absoluts (euros destinats) sigui major, sinó que compten amb pressupostos anuals menors.** El conjunt de les llars catalanes tenen de mitjana una despesa anual de 32.586 euros, dels quals 17.949 (55,1%) es destinen a béns de primera necessitat. En el cas de les llars amb nacionalitat espanyola, aquest pressupost augmenta fins als 33.179 euros anuals, i 18.205 (54,9%) en béns de primera necessitat. Per a les llars amb nacionalitat estrangera, disminueix a 26.117 euros de pressupost, dels quals 15.151 (58%) es destinen a béns de primera necessitat. **El pressupost més baix és el de les llars amb nacionalitat de fora de la UE: 22.999 euros de despesa anual, dels quals 13.586 (un 59,1%) són per cobrir necessitats bàsiques.** Això vol dir que el seu pressupost anual és uns 9.500 euros inferior a la mitjana de les llars i fins a 10.180 euros inferior que el de llars amb nacionalitat espanyola. És, de fet, un 30% inferior.

- La despesa anual per persona reflecteix les majors diferències per nacionalitat: 13.279 euros de mitjana, 13.874 euros a les llars amb nacionalitat espanyola, 14.361 euros en les de nacionalitat estrangera comunitària i 6.680 euros en les de nacionalitat estrangera de fora de la UE. Això vol dir que la despesa anual de les persones en llars amb nacionalitat de fora de la UE —sempre segons el sustentador o sustentadora principal— és menys de la meitat de les persones en llars amb nacionalitat espanyola o d'altres països de la UE.
- S'hi afegeix, tal i com s'ha fet patent al grup de discussió amb entitats d'ECAS (vegeu el resum executiu), que sobre moltes persones migrades recau una pressió i esforç econòmic important de sosteniment de la seva família, tant aquí com al país d'origen.

5. EDUCACIÓ

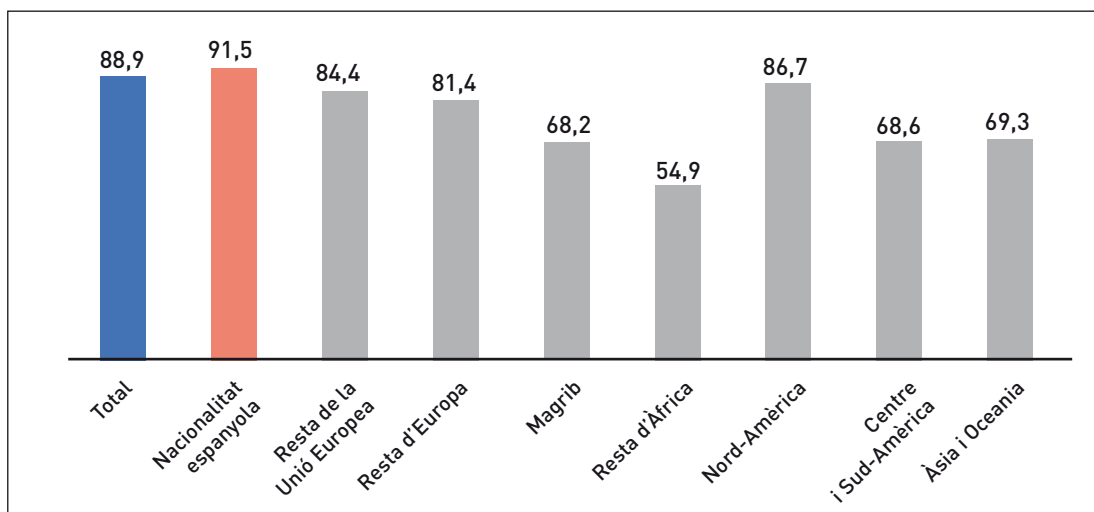
5.1. Graduació i repetició de curs

Definicions

Taxa de graduació a 4t d'ESO | Percentatge d'alumnes de quart curs d'ESO que el supera i obté el títol de graduat en educació secundària obligatòria (ESO), promocionant al juny o al setembre. No s'inclou en les dades l'alumnat de règim nocturn o a distància i d'educació d'adults.

Taxa de no idoneïtat de l'alumnat | Percentatge d'alumnes que estan escolaritzats en un curs inferior al que els pertocaria per la seva edat, tal i com es descriu a l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019*. A partir d'aquest informe, disposem de dades per al conjunt de Catalunya per a les etapes escolars de segon cicle d'educació infantil (de 3 a 6 anys), educació primària (de 6 a 12 anys) i educació secundària obligatòria (de 12 a 16 anys).

Gràfica 28. Taxa de graduació a 4t d'ESO respecte els alumnes avaluats a Catalunya, per nacionalitat, curs 2017-2018 (%)

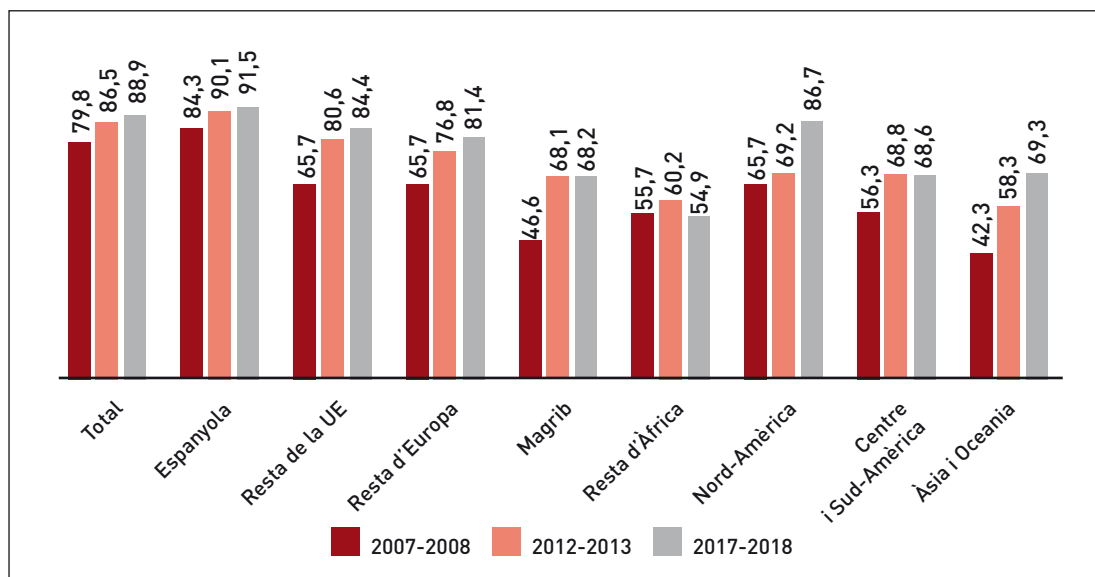
Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (Estadística de l'Ensenyament)

Taula 12. Taxa de graduació a 4t d'ESO respecte els alumnes avaluats a Catalunya, per nacionalitat, evolució del curs 2007-2008 al 2017-2018 (%)

	Total	Nacionalitat espanyola	Resta de la UE	Resta d'Europa	Magrib	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord	Amèrica central i del Sud	Àsia i Oceania
2007-2008	79,8	84,3	65,7	65,7	46,6	55,7	65,7	56,3	42,3
2008-2009	81,9	86,6	73,7	73,7	54,4	55,8	68	60,9	40,9
2009-2010	81,8	86,6	71,5	71,5	56	49,2	66,7	62,3	44,8
2010-2011	82,3	86,9	75,5	75,5	57,9	52,3	62,9	63,8	46,7
2011-2012	84,9	89,3	81,5	76,4	62,7	53,4	71,9	65,2	51
2012-2013	86,5	90,1	80,6	76,8	68,1	60,2	69,2	68,8	58,3
2013-2014	86,7	89,8	83,1	79,2	68,8	57,3	64,7	68,3	62,5
2014-2015	87,7	90,2	83,9	81,7	72,4	58,9	90,2	71,3	66,6
2015-2016	89	91,2	83,4	83,8	74,1	57,9	75,7	70,7	69
2016-2017	88,6	91,1	83,9	80,7	74,5	59,5	77,8	68	66,5
2017-2018	88,9	91,5	84,4	81,4	68,2	54,9	86,7	68,6	69,3

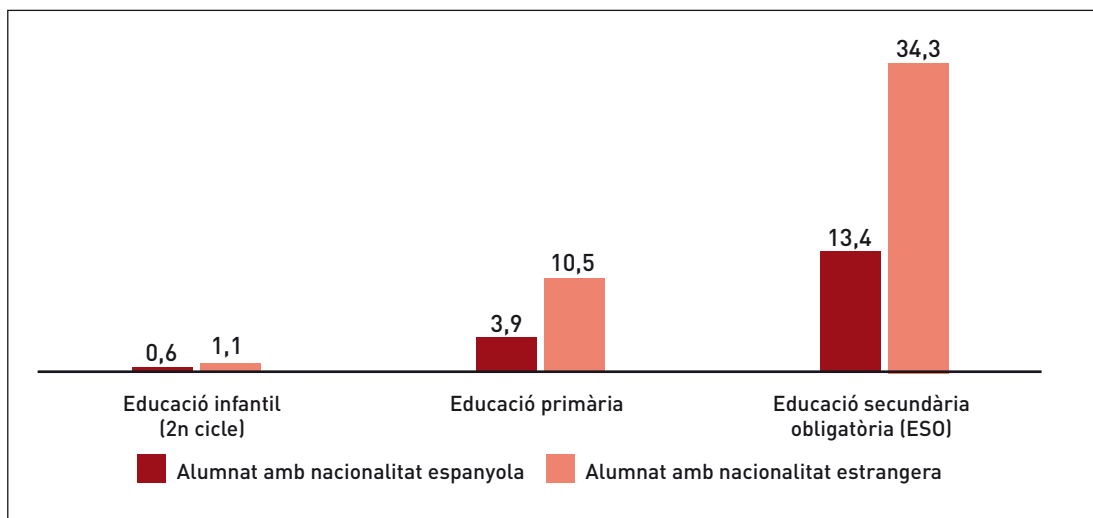
Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (Estadística de l'Ensenyament)

Gràfica 29. Taxa de graduació a 4t d'ESO respecte els alumnes avaluats a Catalunya, per nacionalitat, comparativa dels cursos 2007-2008, 2012-2013 i 2017-2018 (%)

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (Estadística de l'Ensenyament)

Gràfica 30. Taxa de no idoneïtat de l'alumnat a Catalunya, per nacionalitat, curs 2017-2018 (%)

Font: Dades de l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019*, que ha obtingut a través del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Anàlisi:

- Mentre que a Catalunya més del 90% dels alumnes de 4t d'ESO que tenen nacionalitat espanyola superen el curs i obtenen el certificat d'ESO (dades del curs 2017-2018), per als alumnes amb nacionalitat estrangera la taxa de graduació és inferior. Els que més s'aproximen a la taxa global (del 88,9%) són els alumnes amb nacionalitat nord-americana (86,7%), de la Unió Europea (84,4%) o de la resta d'Europa (81,4%). Els alumnes amb nacionalitat de països del Magrib, de l'Amèrica central i del Sud i d'Àsia i Oceania tenen una taxa de graduació de 4t d'ESO de gairebé el 70%, més de 20 punts percentuals menys que els que tenen nacionalitat espanyola. La major diferència es troba en els alumnes amb nacionalitat de països d'Àfrica (a excepció dels del Magrib, com hem vist), que tenen una taxa de graduació a 4t d'ESO del 54,9%: és a dir que poc més de la meitat obtenen el graduat.
- Una mirada evolutiva permet veure que aquest darrer col·lectiu —alumnes de 4t d'ESO amb nacionalitat de països africans a excepció dels del Magrib— és l'únic que en global no ha millorat la taxa de graduació des del curs 2007-2008 al 2017-2008. Per a la resta de nacionalitats estrangeres s'observen millores notables. Destaca la millora de gairebé 30 punts percentuals dels alumnes amb nacionalitat de països d'Àsia i Oceania: el curs 2007-2008 només 4 de cada 10 van aprovar 4t d'ESO i el curs 2007-2008 ho van fer gairebé 7 de cada 10. Els alumnes amb nacionalitats de països del Magrib han passat d'una taxa del 46,6% al 68,2% i els de l'Amèrica del Nord, del 65,7% al 86,7%.
- A Catalunya un 34,3% dels alumnes d'ESO amb nacionalitat estrangera estan en un curs inferior al que els pertocaria per la seva edat, mentre que es produeix en un 13,4% dels que tenen nacionalitat espanyola. Per a les tres etapes de les que disposem de dades es reproduïx aquest patró. En el cas del segon cicle d'educació infantil, la taxa de no idoneïtat és molt baixa, però tot i això la de l'alumnat amb nacionalitat estrangera duplica la del que té nacionalitat espanyola (1,1% vs. 0,6%). Entre els alumnes d'educació primària, un 10,5% dels que tenen nacionalitat estrangera estan en algun curs inferior (vs. un 3,9% dels que tenen nacionalitat espanyola).
- La nacionalitat dels alumnes és un aspecte fortament vinculat amb la repetició de curs, tal i com veiem a les dades disponibles i s'analiza a l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència*

a *Barcelona. 2018-2019*. De fet, s'hi conclou que és la variable que més afecta a la probabilitat d'estar escolaritzat en un curs inferior: les diferències per nacionalitat són molt més significatives que les derivades del sexe o el centre educatiu. Cal tenir en compte que a l'estudi s'hi recull, a partir de dades de Barcelona, que els nois acostumen a repetir curs amb més freqüència. Tot i que no disposem de dades per sexe i nacionalitat a Catalunya, podem suposar que els nois amb nacionalitat estrangera tenen una taxa de no idoneïtat especialment elevada, sobretot a l'educació secundària obligatòria.

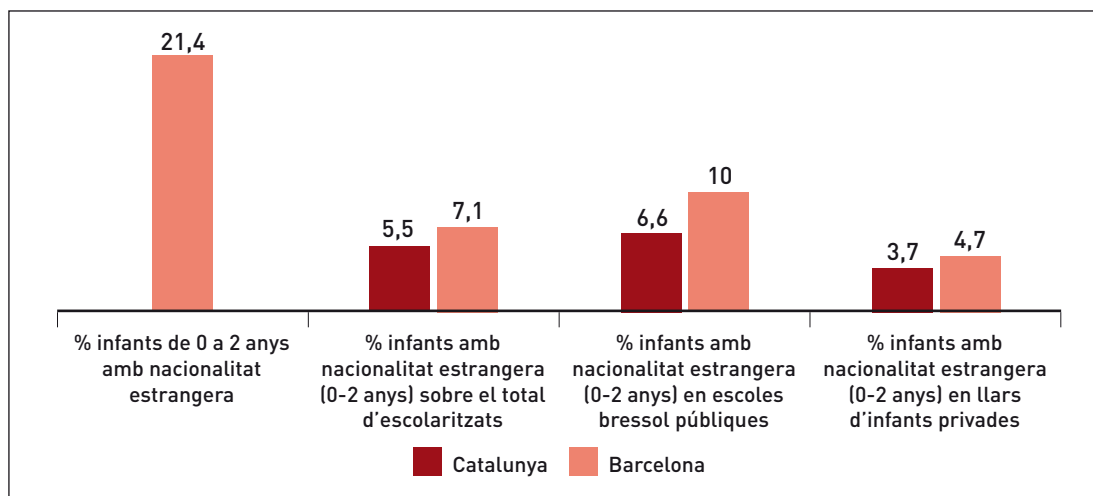
- Tal i com s'expressa al document, "en termes generals, els estudis sobre la repetició de curs assenyalen que aquesta situació no està vinculada directament amb el rendiment educatiu de l'alumnat, sinó amb aspectes relacionats amb el seu origen socioeconòmic, amb les característiques dels centres educatius o amb les expectatives del professorat". L'especialista en ciències de l'educació Anna Jolonch⁸ recorda que la sociologia de l'educació insisteix des de fa dècades que "la igualtat social precedeix la igualtat escolar". O el que és el mateix: **la desigualtat social provoca desigualtat escolar, és determinant** en les oportunitats educatives.

5.2. Escolarització de la petita infància

Definició

Taxa d'escolarització de la petita infància | Proporció de nadons i infants de 0 a 2 anys que assisteixen al primer cicle d'educació infantil, realitzat per escoles bressol municipals i llars d'infants privades. Es tracta d'una etapa preobligatòria reconeguda en el sistema educatiu.

Gràfica 31. Infants de 0 a 2 anys amb nacionalitat estrangera escolaritzats a Catalunya i Barcelona, per titularitat del centre, curs 2017-2018 (%)

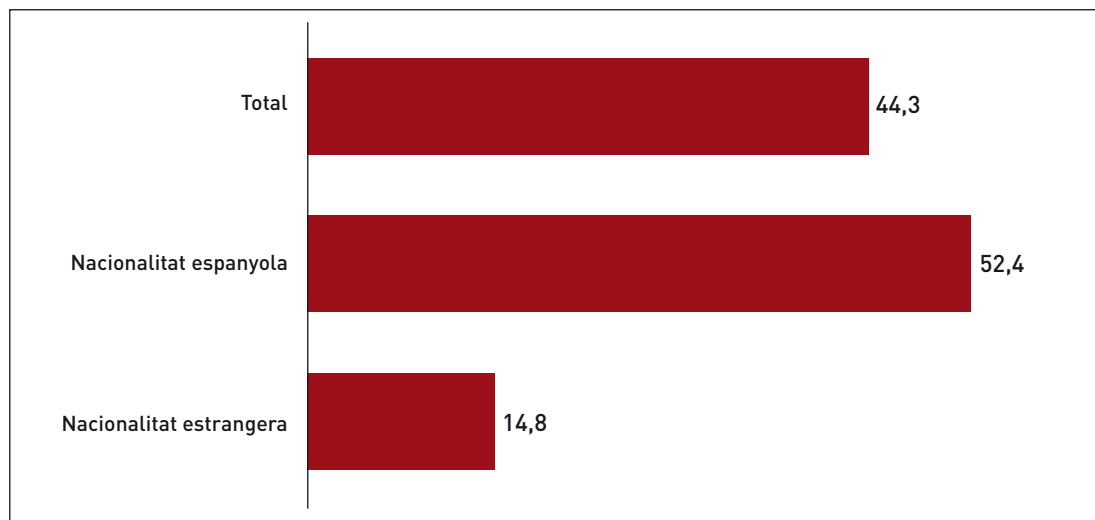

Font: Dades de l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019*, que ha obtingut a través del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

8. Vegeu l'article d'opinió '[L'escola es mereix bons líders](#)', publicat al diari Ara (9 d'agost del 2019).

Gràfica 32. Taxa d'escolarització d'infants de 0 a 2 anys a Barcelona, per nacionalitat, curs 2017-2018 (%)

Font: Dades de l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019*, que ha obtingut a través del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Anàlisi:

- Les desigualtats educatives entre la població amb nacionalitat espanyola i estrangera s'observen també en l'escolarització preobligatòria de la petita infància. **A Catalunya els nadons i infants amb nacionalitat estrangera són únicament el 5,5% dels alumnes de 0 a 2 anys.** En el cas de Barcelona són el 7,1%. Tal i com es recull a l'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona. 2018-2019*, la seva participació és molt inferior al seu pes sobre el total de la població, ja que representen el 21% dels menors de 3 anys de la ciutat de Barcelona.
- La taxa d'escolarització dels 0 als 2 anys per al conjunt de Barcelona —no disposem de dades de Catalunya en aquest cas— és el 44,3% i presenta una **bretxa abismal entre infants amb nacionalitat estrangera i nacionalitat espanyola.** Únicament el 14,8% dels infants de 0 a 2 anys amb nacionalitat estrangera estan escolaritzats, un percentatge 3,5 vegades inferior als 52,4% infants d'aquesta amb nacionalitat espanyola que assisteixen a escoles bressol i llars d'infants.

6. SALUT I CONDICIONANTS SOCIALS

6.1. Salut autopercebuda, trastorns crònics i depressió

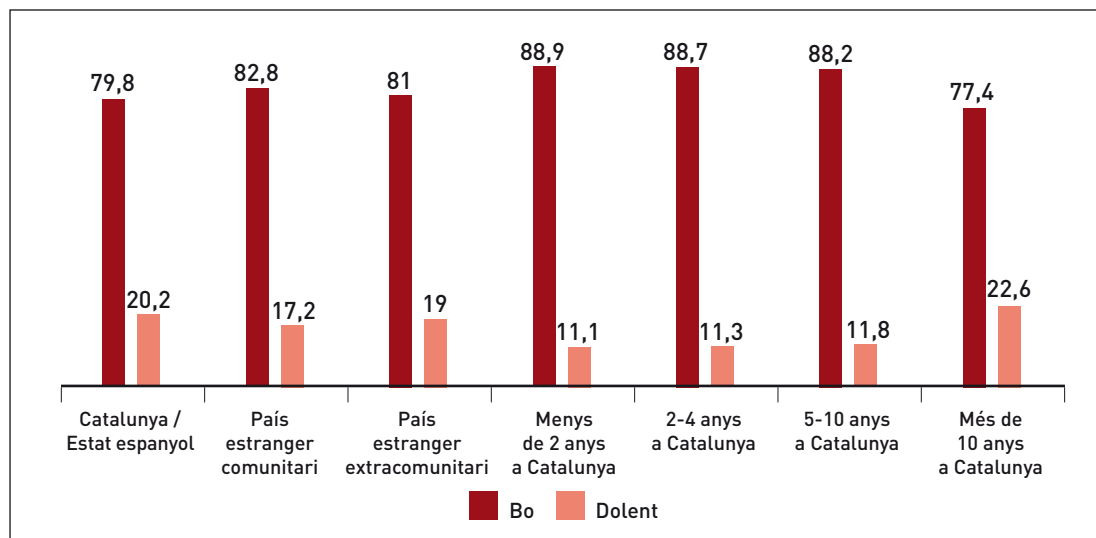
Definicions

Autopercepció de l'estat de salut | L'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) mesura la sensació de benestar individual que té la població a partir de la pregunta: com diria vostè que és la seva salut en general? Les possibles respostes són: excel·lent, molt bona, bona, regular i dolenta.

Trastorn crònic autopercebut | L'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) mesura l'autopercepció de malaltia o problema de salut crònic a partir del mòdul mínim de salut de l'Enquesta europea de salut (EHIS). Es pregunta a la persona entrevistada si pareix alguna malaltia o problema de salut crònic o de llarga durada, entès com aquell que dura o que s'espera que duri sis mesos o més.

Depressió major i depressió major severa | Es mesura a partir del Patient Health Questionnaire (PHQ-8), un instrument de detecció de depressió seleccionat per l'Enquesta Europea de Salut per valorar la presència de simptomatologia depressiva en diferents graus de gravetat i la prevalença de quadres depressius en la població. Amb el referent temporal de les dues últimes setmanes, la persona ha de valorar amb quina freqüència ha tingut vuit problemes o situacions, i amb les possibles respostes s'obté la severitat de la simptomatologia depressiva en la població de 15 anys i més. La severitat o gravetat de la simptomatologia depressiva es calcula assignant valors 0, 1, 2 i 3 a les categories de resposta 'mai', 'diversos dies', 'més de la meitat dels dies' i 'gairebé tots els dies' respectivament. La puntuació és la suma dels 8 elements i oscil·la entre 0 i 24 punts. Una puntuació de 10 o més es considera depressió major i de 20 o més, depressió greu o severa.

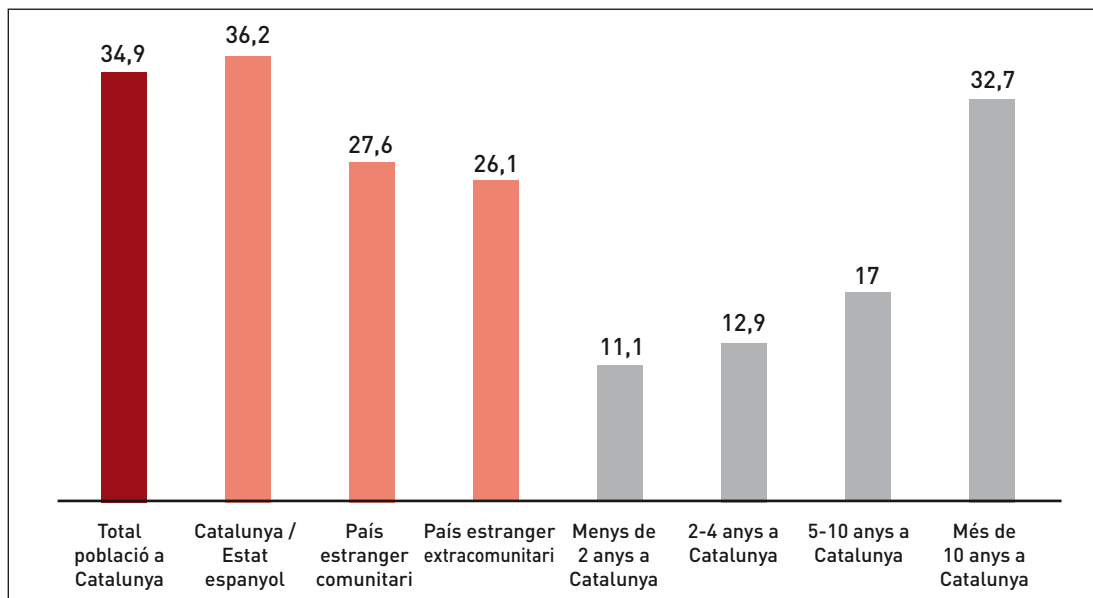
Gràfica 33. Estat de salut autopercebut a Catalunya, per lloc de naixement i temps d'estada a Catalunya* (població nascuda fora de l'Estat espanyol, 2018 (%))

* El temps d'estada a Catalunya fa referència a les persones nascudes fora de l'Estat espanyol, és a dir en altres països comunitaris o extracomunitaris. No es refereix a les persones nascudes a la resta de l'Estat i que visquin a Catalunya.

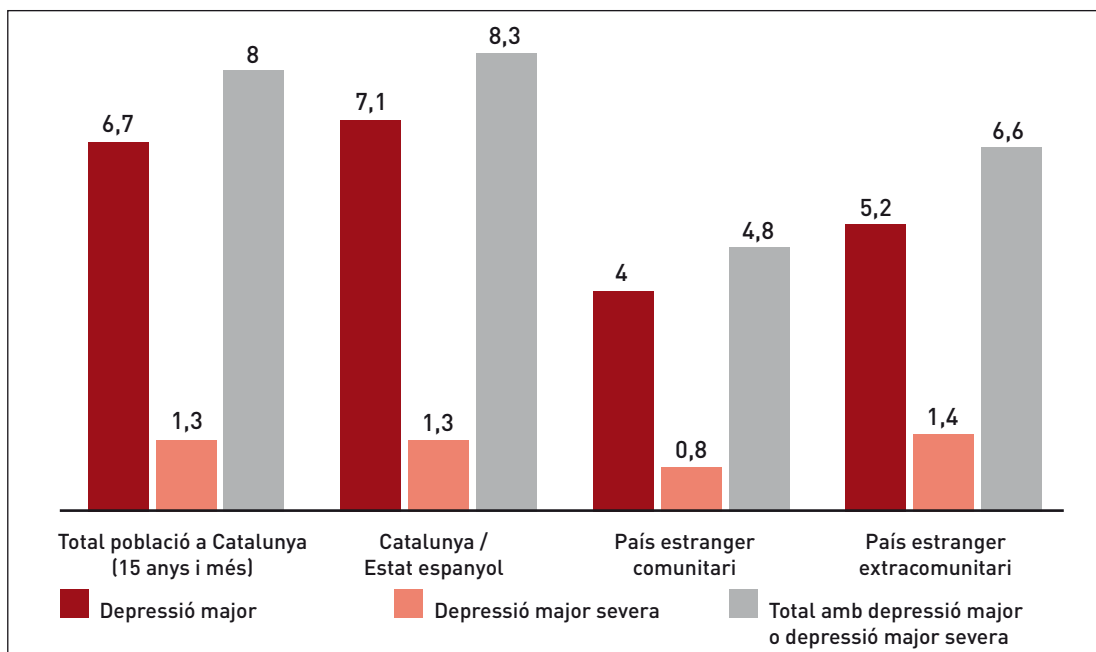
Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 34. Població amb trastorn crònic autopercebut a Catalunya, per lloc de naixement i temps d'estada a Catalunya* (població nascuda fora de l'Estat espanyol), 2018 (%)

* El temps d'estada a Catalunya fa referència a les persones nascudes fora de l'Estat espanyol, és a dir en altres països comunitaris o extracomunitaris. No es refereix a les persones nascudes a la resta de l'Estat i que visquin a Catalunya.
Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 35. Depressió major i depressió major severa a Catalunya (població de més de 15 anys), per lloc de naixement, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

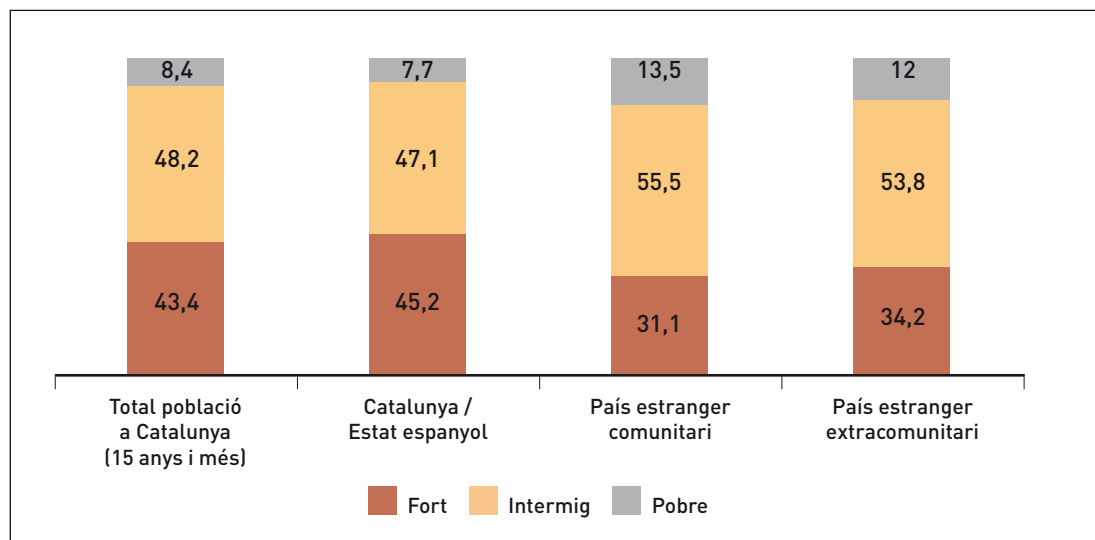
Anàlisi:

- **La salut de les persones migrades** —des de fora de l'Estat espanyol— **es deteriora a mesura que porten més temps a Catalunya.** És a dir que les seves condicions de vida, que s'han anat exposant en capítols anteriors, **tenen conseqüències sobre el seu estat de salut.** Un exemple el trobem en l'estat de salut autopercebut: **mentre que les persones que porten menys de cinc anys a Catalunya expressen més benestar que les que hi ha nascut** (aproximadament 88% de bon estat de salut vs. 80%), **a partir dels deu anys a Catalunya la percepció es deteriora notablement:** 77,4% de bon estat de salut i 22,6% d'estat de salut dolent.
- En la percepció de trastorns crònics es reproduceix el mateix patró: de mitjana un 34,9% de la població a Catalunya pateix una **malaltia o problema de salut crònic.** Afecta únicament l'**11,1% de la població migrada que porta menys de dos anys a Catalunya, però fins el 32,7% de les que hi porten més d'una dècada.** Va augmentant de manera continua a mesura que es porta més temps vivint a Catalunya. Tot i això, cal destacar que en global **la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol registra més trastorns crònics (34,9%)** que la nascuda a altres països (27,6% població a Catalunya que provés de països comunitaris i 26,1% de països extracomunitaris).
- **La depressió també té una prevalença superior en les persones nascudes a Catalunya o l'Estat espanyol** (8,3% de població major de 15 anys amb depressió major o depressió major severa) **que entre les migrades d'altres països** (4,8% persones nascudes en països comunitaris i 6,6% en països extracomunitaris).

6.2. Salut i suport social

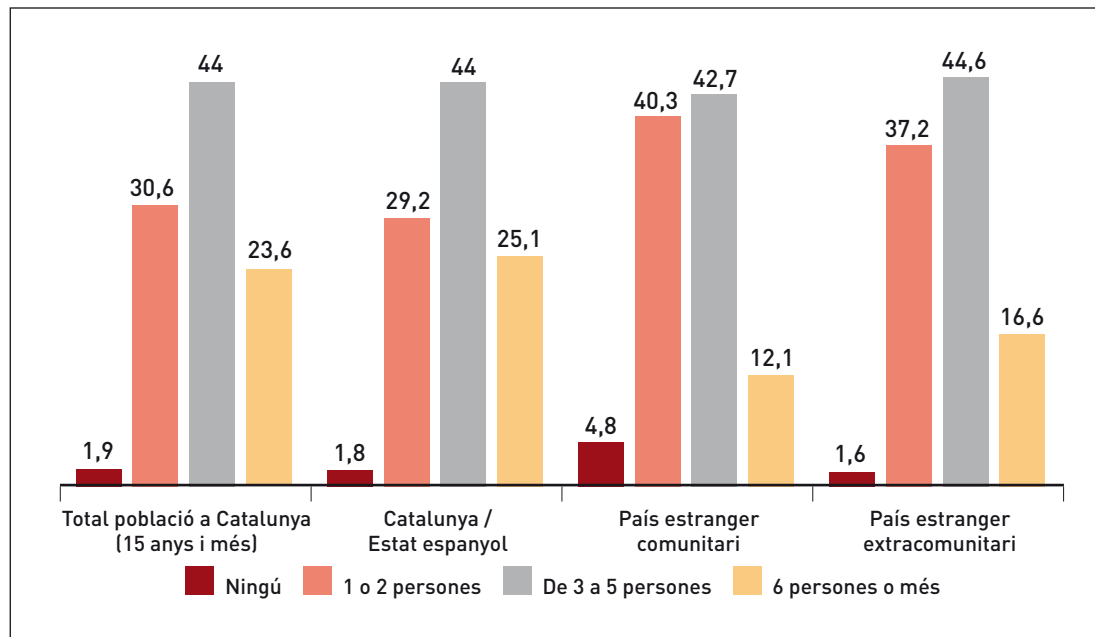
Definició | L'Enquesta de salut de Catalunya (ECSA) mesura el suport social de la població de 15 anys i més a partir de l'escala de Suport Social OSLO-3,13,14 que forma part de la llista ECHI (indicadors de salut de la Comunitat Europea). Estudia la relació entre suport social i patiment psicològic i s'elabora a partir de tres indicadors, les respostes a les preguntes següents: 1. En el cas que tinguéssis un problema personal greu de qualsevol tipus, amb quantes persones de prop seu podria comptar?, 2. Quant d'interès mostren les persones del seu entorn (família, amics, etc.) per allò que li passa o allò que fa?, i 3. Com de fàcil li seria demanar ajuda als seus veïns en cas que la necessités? Segons els resultats a totes tres preguntes s'obté una puntuació del 3 al 14, en què es valora tenir un 'suport deficient o pobre' (3-8 punts), 'suport moderat o mitja' (9-11 punts) o 'suport fort o alt' (12-14 punts).

Gràfica 36. Suport social a Catalunya (població de més de 15 anys, per lloc de naixement, 2018 (%))

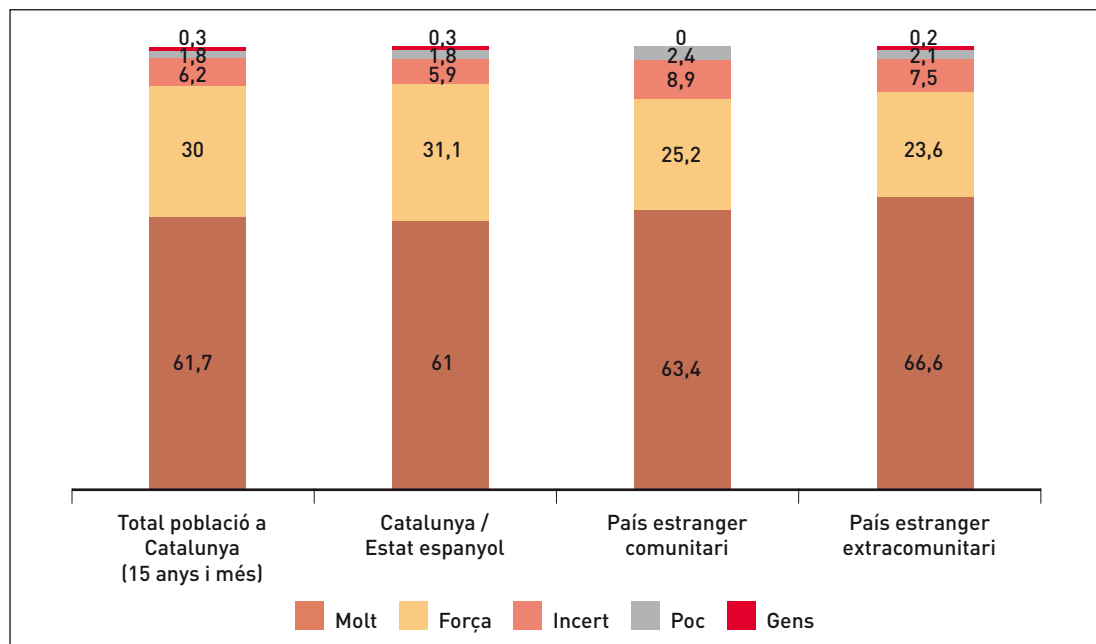
Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 37. Persones properes amb les que pot comptar la població a Catalunya (de més de 15 anys) si té un problema greu, per lloc de naixement, 2018 (%)

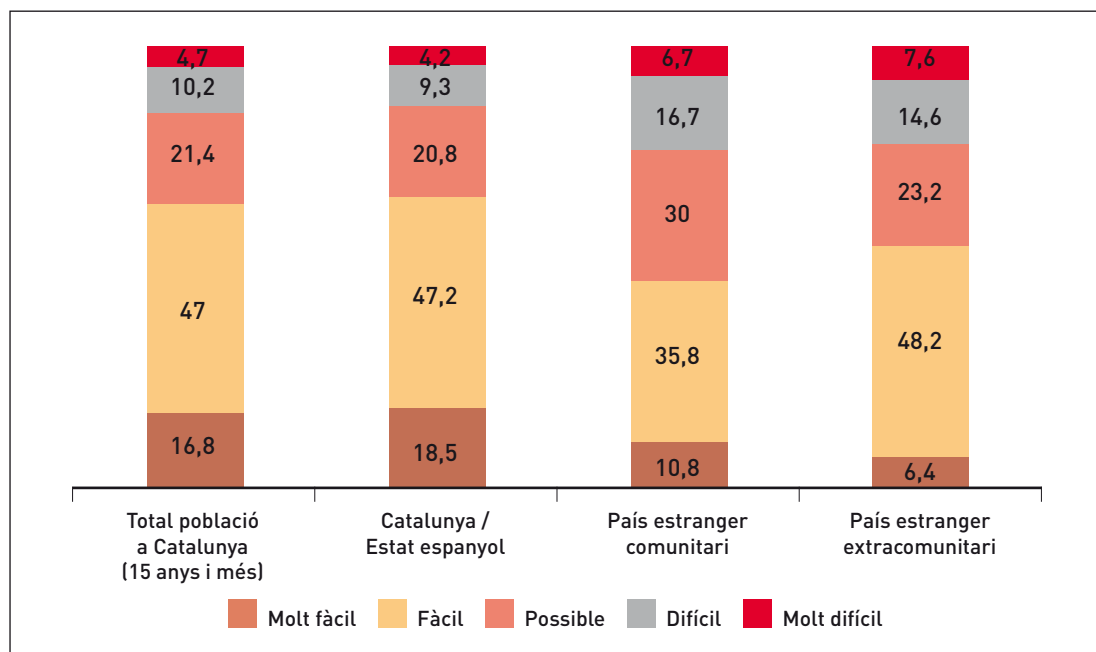
Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 38. Interès del seu entorn pel que li passa, entre la població a Catalunya (de més de 15 anys), per lloc de naixement, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 39. Facilitat per demanar ajuda als veïns i veïnes en cas que la necessiti, entre la població a Catalunya (de més de 15 anys), per lloc de naixement, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Anàlisi:

- L'escala de suport social que s'inclou a l'Enquesta de salut de Catalunya (2018) mostra que **les persones nascudes a Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol compten amb un suport social més fort que les migrades des d'altres països**. D'acord a aquesta classificació, un 31,1% de les persones provinents de països comunitaris i un 34,2% de països extracomunitaris tenen un suport social fort, **més de deu punts percentuals menys que les nascudes a Catalunya i l'Estat espanyol (45,2%)**. A més, **entre la població migrada hi ha gairebé el doble de persones amb un suport social dèbil (13,5% entre la població de països comunitaris i 12% de països extracomunitaris vs. 7,7% de les nascudes a Catalunya i l'Estat espanyol)**.
- Com s'ha explicat més amunt, l'escala de suport social té en compte tres indicadors específics. Si ens fixem de manera independent en cadascun d'aquests indicadors veiem que **la població migrada té menys persones properes amb qui comptar si té algun problema greu i, sobretot, més dificultats per demanar ajuda als veïns i veïnes** en cas que la necessiti.
- Sobre les persones amb qui comptar, fixant-nos en els extrems, un 25% de la població nascuda a l'Estat pot comptar amb sis persones o més, un suport amb el que compten el 12,1% de les persones provinents de països comunitaris i el 16,6% de les de països extracomunitaris. **Gairebé el 5% de les persones de països comunitaris expressen que no poden comptar amb ningú**, una situació que afecta únicament l'1,6% de països extracomunitaris. En aquest sentit podem destacar que en global les persones migrades de països extracomunitaris registren un suport social lleugerament superior al de les que provenen de la UE.
- La possibilitat de demanar ajuda als veïns i veïnes mostra clares diferències segons l'origen de la població. Pel 65,7% de la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol és fàcil o molt fàcil demanar aquesta ajuda, vs. el 46,6% de les persones de països comunitaris i el 54,6% de les de països extracomunitaris. **El 23,4% de la població de països de la UE i el 22,2% de països extracomunitaris ho té difícil o molt difícil per demanar ajuda als veïns i veïnes**, vs. el 13,5% de la nascuda a Catalunya i el conjunt de l'Estat.
- En canvi, al tercer indicador, **la població migrada exposa en major mesura tenir molt suport del seu entorn per allò que li passa**: 66,6% de la que prové de països extracomunitaris, 63,4% de països comunitaris i 61% de la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol. Si hi afegim la consideració de tenir força suport, veiem que la població nascuda a Catalunya i l'Estat espanyol obté uns resultats lleugerament millors. En tots dos casos, la diferència és lleu.

6.3. Cobertura i ús del sistema sanitari

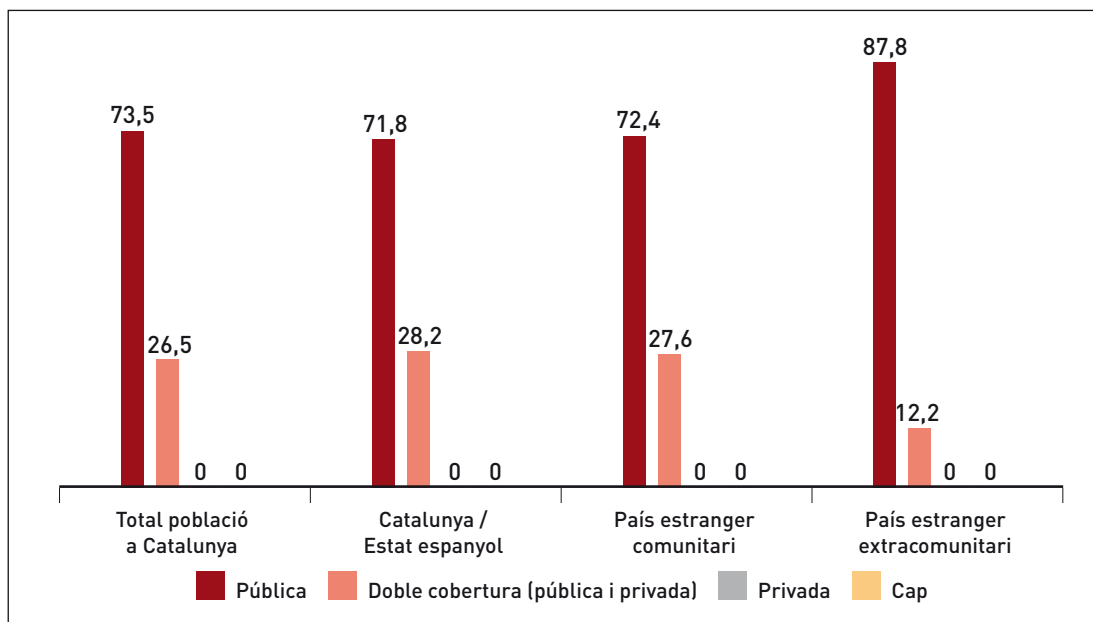
Definicions

Doble cobertura sanitària | La doble cobertura consisteix a tenir dret a l'assistència sanitària pública i, al mateix temps, disposar voluntàriament d'una mútua sanitària privada concertada a títol individual o bé disposar d'una mútua sanitària pagada per l'empresa. No s'hi inclouen les mútues d'accidents.

Visita a un professionals de la salut | A l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) del 2018 es considera que una persona ha visitat un professional de la salut en els darrers 12 mesos quan ha visitat com a mínim una vegada algun dels 14 professionals inclosos en una llista. S'ha reduït la llista respecte edicions anteriors.

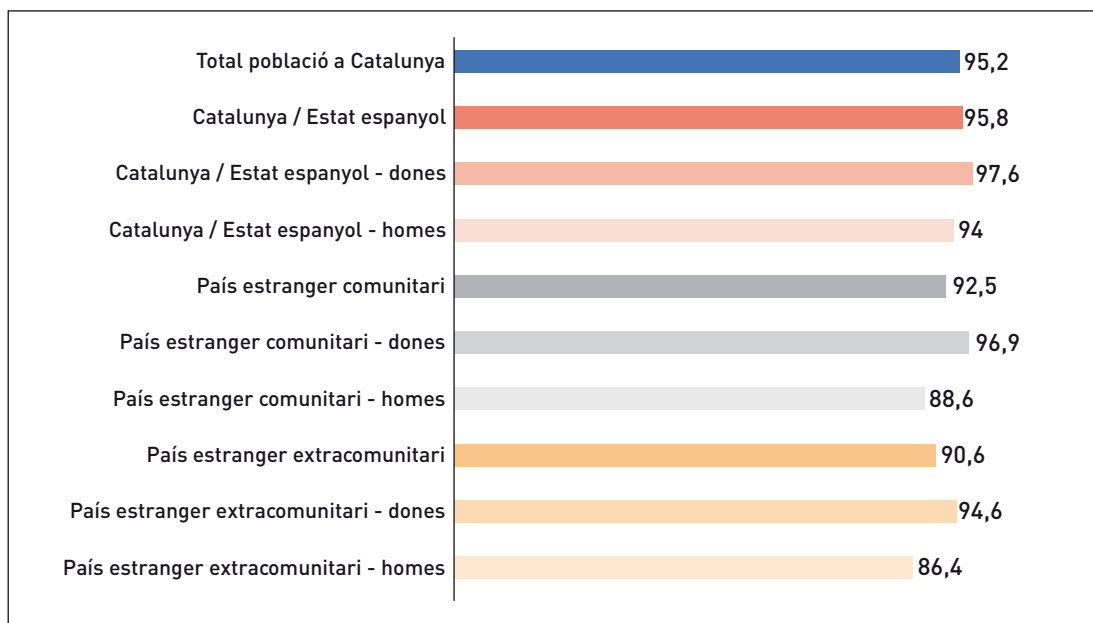
Visita a un servei d'urgències | A l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) es considera que una persona ha estat visitada en un servei d'urgències si hi ha estat atesa, com a mínim, una vegada en els darrers 12 mesos.

Gràfica 40. Cobertura sanitària a Catalunya, per lloc de naixement, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

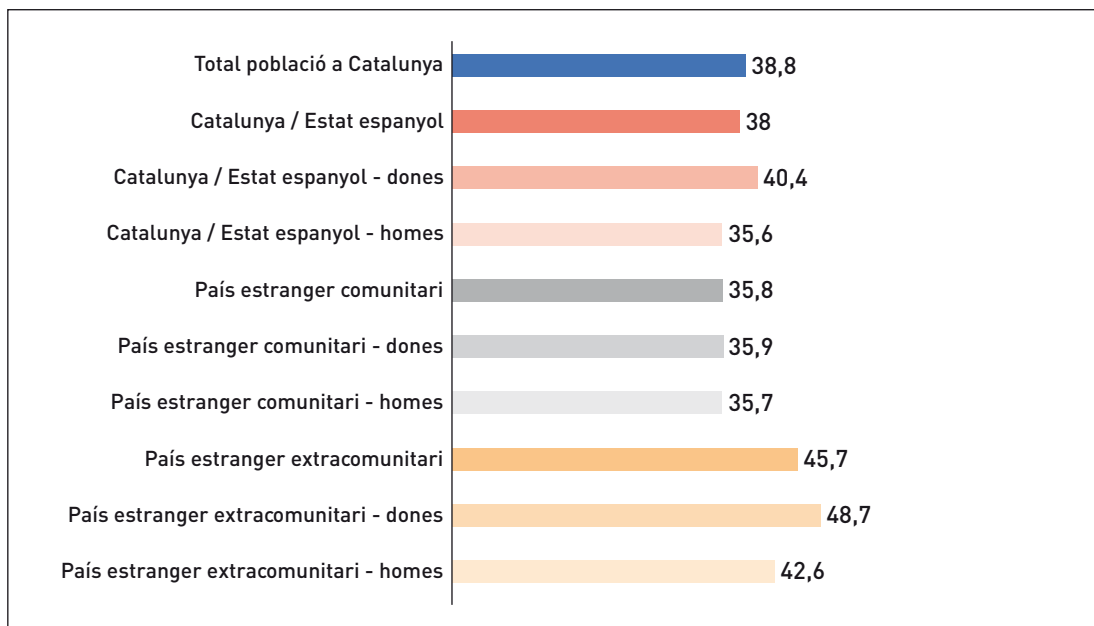
Gràfica 41. Visita a un o una professional de la salut els últims 12 mesos a Catalunya, per lloc de naixement i sexe, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Gràfica 42. Visita a un servei d'urgències els últims 12 mesos a Catalunya, per lloc de naixement i sexe, 2018 (%)

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA), dades facilitades pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i explotades pel Grup de Recerca en Desigualtats en Salut (GREDS-EMCONET) de la Universitat Pompeu Fabra.

Anàlisi:

- A Catalunya únicament el 12,2% de les persones migrades de fora de la UE tenen doble cobertura sanitària –pública i privada—, mentre que entre la població nascuda a l'Estat espanyol i a altres països comunitaris en tenen més del doble (28,2% i 27,6% respectivament). D'aquesta manera, gairebé el 90% de les persones nascudes fora de la UE utilitzen únicament el sistema sanitari públic.
- La població migrada de països extracomunitaris fa, lleugerament, menys visites a professionals de la salut però més ús dels serveis d'urgències. Nou de cada deu han visitat algun professional de la salut els darrers 12 mesos (un 90,6%, mentre que ho han fet un 95,8% de les persones nascudes a l'Estat i un 92,5% de les nascudes en països comunitaris) i un 45,7% han visitat algun servei d'urgències també en el darrer any (vs. 38% de les persones nascudes a l'Estat o 35,8% en països comunitaris).
- Per gènere, les dones fan més ús dels serveis mèdics. Les dones nascudes a països extracomunitaris, concretament, són les que més acudeixen a urgències a Catalunya: un 48,7% d'elles el darrer any. Pel que fa a les visites a professionals de la salut, són les dones nascudes a Catalunya i el conjunt de l'Estat les que en fan més ús: fins un 97,6% s'han visitat el darrer any.